

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Vygenerovat ze STAGU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LIBEREC 2019

IVANA GRACIASOVÁ

**ORIGINÁL ZADÁNÍ FYZICKY
SKEN DO ELEKTRONICKÉ**

Prohlášení

Vygenerovat ze STAGU

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PaedDr. Petru Urbánkovi, Ph.D., za odborné vedení mé práce, za jeho čas, cenné poznámky a připomínky, a také za možnost častých osobních konzultací. Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům, za jejich přínos pro výzkumnou část této bakalářské práce. Taktéž bych chtěla poděkovat kolegům, především paní Ing. Anně Kubicové za vstřícnost, ochotu a pomoc při získání potřebných informací a podkladů. V neposlední řadě patří obrovské poděkování mé rodině, bez které bych tuto práci nemohla dokončit.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá volným časem, funkcemi a obsahem výchovy mimo vyučování v kontextu internátní výchovy. Sleduje činnost a práci jednoho vybraného internátu v jeho vývoji. Práce na základě analýzy školních kronik, dokumentace a rozhovorů zjišťovala proměny organizace volnočasových aktivit. Dotýká se též specifika žákovské klientely a dále charakteristikami volnočasových pedagogů. Cílem práce bylo zjistit, jak se postupem času volnočasové aktivity v internátě vyvíjely v souvislosti s proměnami a v průběhu několika desítek let. Výzkum přinesl zjištění, že jednotlivé etapy práce s dětmi odpovídaly dané době. Současně se s rozvojem internátu volnočasové aktivity rozšiřovaly, čímž se rozšiřovaly možnosti pro žáky s handicapem.

Klíčová slova

Internát, domov mládeže, volný čas, volnočasové aktivity, mimoškolní činnosti, mládež.

Annotation

The bachelor thesis deals with free time, functions and content of education outside the classroom in the context of boarding education. It monitors the activity and work of one selected dormitory in its development. Based on the analysis of school chronicles, documentation and interviews, the thesis examined changes in the organization of leisure activities. It also touches on the specifics of the pupil's clientele and the characteristics of leisure-time educators. The aim of this work was to find out how the leisure activities in the boarding house changed in the course of time in connection with the transformation of the society and over several decades. The research found that individual stages of working with children corresponded to the time. At the same time, leisure activities expanded with the development of the boarding school, thus developing opportunities for pupils with disabilities.

Keywords

Dormitory, boarding school, leisure time, leisure activities, extracurricular activities, youth.

Obsah

Seznam tabulek	8
Seznam zkratk	9
Úvod	10
1 Volný čas	11
1.1 Ovlivňování volného času dětí a mládeže	12
1.2 Funkce výchovy ve volném čase	14
1.3 Obsah výchovy a prostředky mimo vyučování	16
1.4 Formy výchovné činnosti na internátě	18
1.5 Vzdělávání pedagogů volného času	18
2 Domovy mládeže a internáty	20
2.1 Provoz domova mládeže a internátu	21
2.2 Internátní mládež	23
2.3 Procesy a změny u dospívající mládeže	24
2.4 Zájmové činnosti	26
2.5 Profil pedagogického pracovníka domova mládeže (internátu)	28
3 Metody výzkumného šetření	30
3.1 Obsahová analýza textu	30
3.2 Interview – rozhovor	30
3.3 Vybraný internát	31
3.4 Charakteristika žáků SOŠ a internátu	32
4 Výsledky	33
4.1 Cíl výzkumného šetření	33
4.2 Historie školy a internátu	33
4.3 Období normalizace a Perestrojky (1972–1989)	38
4.4 Období po sametové revoluci (1990–2000)	43
4.5 „Světlé zítřky,“ aneb od roku 2001 dále	47
5 Diskuze a závěr	58
Seznam použitých zdrojů	60
Seznam příloh	62

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet žáků a tříd od roku 1961–1977	38
Tabulka 2: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2014–15 (V. z. 2015).....	53
Tabulka 3: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2015–16 (V. z. 2016).....	54
Tabulka 4: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2016–17 (V. z. 2017).....	55
Tabulka 5: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2017–18 (V. z. 2018).....	56

Seznam zkratk

ČSČK – Československý červený kříž
ČSD – Česko slovenské dráhy
ČSLA – Československá lidová armáda
ČSSR – Československá socialistická republika
DM – domov mládeže
KNV – krajský národní výbor
KSČ – Komunistická strana Československa
LM – Lidové milice
MDŽ – mezinárodní den žen
MŠ – Ministerstvo školství
NF – Národní fronta
NIDV – Národní institut dalšího vzdělávání
OŠI – okresní školní inspektor
SČSP – Svaz Československo-Sovětského přátelství
SNP – Slovenské národní povstání
SOŠ – střední odborná škola
SPB – svaz protifašistických bojovníků
SSM – svaz socialistické mládeže
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
SŠ – školní správa
ŠVP – školní vzdělávací program
UŠ – učňovská škola
V. z. – Výroční zpráva
VŘSR – Velká říjnová socialistická revoluce
ZO KSČ – závodní organizace komunistické strany Československa
ZUŠ – zvláštní učňovská škola
ZUŠI – zvláštní učňovská škola internátní
Žáci se SVP – žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Úvod

Volný čas jsou chvíle dne, na které se každý z nás těší nejvíce. Po vykonané práci u dospělých, ať už fyzické, nebo psychické, je odpočinek potřebný a zasloužený. U dětí a mládeže, kteří si plní školní povinnosti, kdy jsou při vyučování plni soustředění je odpočinek přímo nevyhnutelný. Dítě, student, nebo dospělý člověk tráví volné chvíle každý jinak. Někdo rád odpočívá aktivně, věnuje se svým zálibám a koníčkům, nebo svůj čas tráví pasivně, například čtením dobré knížky, poslechem hudby, sledováním filmů atd. Při těchto aktivitách získáváme praktické i teoretické zkušenosti, rozšiřujeme a prohlubujeme si své dovednosti a vědomosti, čímž dochází k rozvoji osobnosti, a to v každém věku. Správné a smysluplné trávení volného času je přínosem pro člověka, ale i pro celou společnost. Výzkumy hovoří, že kvalitní prožívání volného času je velmi dobrou a účinnou prevencí proti sociálně patologickým jevům u mladých lidí.

1 Volný čas

Kořeny organizovaného volného času zasahují až do dob starověkého Řecka, odkud pocházejí základy evropské kultury a vzdělanosti. Význam „škola“ pochází z řeckého výrazu „scholé“ a původně vyjadřoval: volnou chvíli, odpočinek, volno. Volný čas, tak už tenkrát začal být součástí výchovy a vzdělávání. (Kratochvílová, 2010)

Podle Knotové (2011) se rozsah volného času a posuzování jeho významu měnil společně se změnami materiálních a sociokulturních podmínek života. Význam volného času stoupal společně s jeho rozsahem a postupně ovlivňoval změny podmínek, ke kterým docházelo v průběhu vývoje lidské společnosti. Životní podmínky se postupně měnily a zasáhly tak do biologického rytmu života, ke kterému patří pravidelné střídání aktivit a odpočinku. Tento pravidelný rytmus pozvolna profileoval do střídání času práce a času volna, a to díky ekonomickým a společenským změnám.

V pedagogické literatuře neexistuje jednoznačná definice volného času, proto jich uvedu hned několik.

Knotová (2011, s. 28) uvádí definici francouzského sociologa Dumazediera, který popsal volný čas jako „*souhrn činností, které člověk může dělat úplně dobrovolně, proto aby si odpočinul, nebo aby se pobavil, nebo rozvinul své znalosti...dobrovolnou společenskou činnost nebo své tvořivé schopnosti potom, co se osvobodil od pracovních a společenských závazků.*“

Pávková definuje volný čas jako „*dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění, kdy jsme opuštěni od každodenního tlaku a povinností. Volný čas je dobou, jejíž naplnění záleží pouze na osobní vůli.*“ (Knotová, 2011, s. 31)

Hofbauer uvádí, že volný čas je „*čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho sociálních rolí.*“ (Knotová, 2011, s. 31)

Z výše uvedených definic vyplývá, že volný čas je doba, která je naplňována aktivitami na základě svobodného rozhodování, a to činnostmi, které si zvolíme podle svých individuálních potřeb, hodnot a zájmů.

Trávení volného času u dětí a dospělých se liší především rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti a závislosti, a hlavně tím, že je nutné děti pedagogicky ovlivňovat. Děti mají celkově více volného času než dospělí, ale vyskytují se i děti, které mají

volného času málo. Naopak jsou i jedinci, kteří mají volného času nazbyt a neumí jej vhodně využít. Míra samostatnosti záleží na věku dítěte, dále na jeho psychické a fyzické vybavenosti, velmi záleží, z jakého rodinného prostředí pochází a zároveň na regionální nabídce volného času.

Obsah volného času se odvíjí podle věku a zájmu a aktivity u dětí bývají obecně pestřejší a rozmanitější než u dospělých. (Hájek, 2011) To vše velmi působí na jedince a ovlivňuje jej.

Obsah volného času se liší u starší mládeže, která pobývá na internátě z důvodu studia a u mládeže, která bydlí doma u rodičů. Zcela určitě odlišně tráví čas.

Internátní mládež je ve škole při výuce pod pedagogickým dohledem a v odpoledních hodinách, po příchodu na internát nebo domov mládeže, jsou opět dozorováni svým skupinovým vychovatelem a jejich režim je tedy neustále řízený. V internátě je pro ně připravena pestrá nabídka zájmových činností – sportovních, vzdělávacích (besedy), rukodělných atd. Je pouze na nich, zda využijí nabídku nebo ne. Jsou daná jasná pravidla, která musí ubytovaní dodržovat. Celý den mají rozplánovaný podle vnitřního řádu, např. v určitý čas probíhá studijní doba, v pravidelném čase je prováděn úklid pokoje a v neposlední řadě je zaveden pravidelný čas příchodu žáků na internát. Podrobněji se o vnitřním řádu zmíním ve své práci později.

1.1 Ovlivňování volného času dětí a mládeže

Na ovlivňování volného času působí mnoho faktorů. Nejdůležitějším faktorem je pro dítě rodina, která by měla vytvářet vhodné podmínky pro trávení volného času.

Hájek (2004) uvádí, že aktivity, které si dítě vybírá, jsou dané především množstvím volného času, osobnostními předpoklady dítěte, ale nejvíce záleží na hodnotách, které rodina uznává. Současně záleží na finanční možnosti rodičů a jejich představách o tom, jak by jejich dítě mělo trávit volný čas. Někdy si rodiče prostřednictvím svých dětí plní svá nesplněná přání a děti aktivita třeba nebaví, nebo nemají pro danou aktivitu předpoklady. Mezi vrstevníky se objevují různé druhy aktivit, které mohou oslovit mladého člověka.

Může jít o skupinu, která tráví volný čas žádoucím způsobem, např. organizovaně v nějakém sdružení, nebo může jít o neformální partu kamarádů. Také se může jednat i o skupinu, která má negativní postoj k obecně uznávaným hodnotám,

může jít o organizovanou skupinu, např. gang, nebo partu. Velmi tedy záleží, s jakými lidmi se děti nebo mladí lidé ve volném čase stýkají. Obce, obytné čtvrtě, sídliště a další, což jsou lokální pospolitosti, rovněž ovlivňují volný čas mládeže. Také záleží na vlivu sousedských vztahů, na možnostech a kvalitě uplatňování potřeb volného času. Společenské prostředí ovlivňuje i společenské postavení rodičů, potažmo i jejich hmotné zázemí, které může ovlivnit vztahy mezi dětmi, které často uznávají hodnoty, které převzaly od svých rodičů, čímž si vytvářejí vnitřní sociální členění.

O volný čas dětí a mládeže se také starají občanská sdružení a podobné subjekty a podle různého zaměření kladou výchovní, vzdělávací, rekreační či jinak zaměřené cíle. Hromadné sdělovací prostředky: televize, rozhlas, noviny a časopisy, film, video, internet, počítač, veřejné sociální sítě jsou velkým fenoménem, děti a mládež, podle doporučení svých rodičů, učitelů, známých, kamarádů, mají možnost si z nich vybrat informace, které mají na ně pozitivní vliv, ale často dochází i k nebezpečí negativních vlivů. Výchovně vzdělávací programy a volnočasové aktivity nabízejí také soukromé subjekty (cestovní kanceláře, umělecké agentury, podnikatelské firmy), a to formou poznávacích, pobytových a ozdravných zájezdů pro děti a mládež. Velký vliv a možnost ovlivnit děti a mládež ve volném čase mají školy. Svými mimoškolními aktivitami a programy mimo vyučování ve školách v přírodě, výletech mohou pozitivně působit na jedince. Dalšími organizacemi, které plní funkci především výchovně vzdělávací a rekreační jsou domy dětí a mládeže. Nabízí dětem, rodičům a další veřejnosti širokou zájmovou nabídku činností a aktivit.

Podle Vágnerové (2005) mohou volnočasové instituce kompenzovat negativní vliv rodiny i školní neúspěšnost a také velmi ovlivňují sociální zařazení mladého člověka, jeho rozvoj schopností a dovedností.

Funkci výchovnou, vzdělávací, rekreační a také sociální má školní družina, která je určena mladším dětem. Její činnost probíhá po skončení výuky dítěte do konce pracovní doby rodičů, ale i v ranních hodinách, aby bylo o děti postaráno, když rodič odchází do zaměstnání. Školní klub má podobnou funkci jako školní družina a je určen žákům druhého stupně a žákům víceletých gymnázií. Organizačně a obsahově je přizpůsoben starším žákům a plní funkci školní družiny.

Dalšími institucemi, které ovlivňují výchovu, jsou dětské domovy, zajišťující výchovnou, hmotnou a sociální péči dětem. Pečují o děti, které nemohou být z vážných důvodů vychovávány ve vlastní rodině, nemohou být osvojeny, nebo umístěny v jiné formě rodinné péče. (Hájek, 2007)

Také domovy mládeže a internáty zabezpečují žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol ubytování, stravování a kvalifikovanou péči. Podrobněji se o domovech mládeže zmíním v dalších kapitolách.

„Obecným cílem výchovy ve volném čase, mimo vyučování je naučit jedince hospodařit s volným časem, rozumně ho využívat, reálně oceňovat volný čas jako významnou hodnotu.“ (Hájek, 2011, s. 75)

Souhlasím s autorem. Je velmi důležité umět si naplánovat svůj volný čas, nejen u mládeže, ale i u dospělých. Zvolit aktivity, které člověka baví a uspokojují. Pokud má mladý člověk koníčky a dokáže si rozdělit a naplánovat svůj volný čas, je to pro něho velká výhra a menší pravděpodobnost, že přijde do kontaktu s něčím, nebo s někým, co by ho mohlo svést na šikmou plochu. Obzvlášť je to důležité u teenagerů, kteří mnohdy svůj volný čas tráví nic neděláním, poflakováním se, a právě nuda je může zavést k prvním nekalým experimentům. Jako první je kouření, alkohol, poté se mohou přidat drogy. Zkrátka, láká je ochutnat zakázané ovoce. Ne vždy to musí skončit katastrofou, ale někdy to může být spouštěč a člověk se může stát pravidelným konzumentem.

Pokud má mladý člověk koníčky, kterým se věnuje, schází se s lidmi, kteří mají podobné zájmy, trávení volného času ho uspokojuje, má to na něho pozitivní vliv v jeho dalším vývoji.

1.2 Funkce výchovy ve volném čase

Podle Hájka (2011) se smysl jednotlivých funkcí během historického vývoje měnil. První organizace, které pečovaly o děti školního věku po vyučování, byly útulky, spolky, různá dobrovolná sdružení a zastávaly funkci především preventivní a sociální. Jejich úkolem bylo děti ohlídat, zaměstnat je, aby neměly čas se zabývat společensky nevhodnými činnostmi. Uvádí, že se do popředí postupně dostávaly funkce výchovné a vzdělávací, protože se začalo ukazovat, že promyšlené a cílevědomé působení na osobnosti dětí mělo zdravotní, sociální a preventivní výsledky.

Sak (2000) uvádí, že pokud společnost zabezpečí u dětí a mládeže kvalitní trávení volného času, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladých lidí a současně potlačí rozvoj negativních sociálních rysů a zájmů, také se minimalizuje tendence k negativnímu sociálnímu zrání. Po ekonomické stránce se vyplatí, aby stát

investoval do kvalitního trávení volného času mladé generace, neboť tím následně ušetří prostředky na potírání kriminality a narkomanie.

Funkce a možnosti volného času podle německého pedagoga volného času Horsta W. Opaschowského:

- rekreace (zotavení, uvolnění, odpočinek),
- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací, rozptýlení, zábava),
- výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení),
- kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavby),
- komunikace (podpora sociálních kontaktů),
- participace (občansky se angažovat na vývoji společnosti),
- integrace (stabilizace života rodiny),
- enkulturace (kulturní rozvoj sebe samého, kreativita v umění, sportu a dalších činnostech). (Hofbauer, 2004)

Funkce výchovy ve volném čase podle Hájka:

- výchovně-vzdělávací,
- zdravotní,
- sociální,
- preventivní.

V současné době je velký důraz kladen na funkce výchovně-vzdělávací, které spočívají: „*v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků.*“ (Hájek, 2011, s. 72)

Je vhodné volit volnočasové aktivity směrem k věku dítěte, aby nebylo přetěžováno, ale aby mělo vyplněný volný čas úměrně. Dále je důležité, aby aktivita byla vhodně vybrána a dítě bavila. Není dobré, pokud kroužek vybírají rodiče bez domluvy s dítětem, kdy si někdy plní rodiče svá nesplněná přání.

Podle zaměření příslušné instituce lze působit na všechny složky osobnosti, jak na složku tělesnou, psychickou, tak i sociální. Výchova ve volném čase nabízí uspokojovat a kultivovat potřeby, usměrňovat, rozšiřovat a prohlubovat zájmy. Také umožňuje objevovat a rozvíjet specifické schopnosti vychovávaných. Prostřednictvím různorodých a zajímavých aktivit je možné všechny účastníky bez rozdílu věku motivovat k osobnostně i společensky žádoucímu využívání volného času, také

k získávání nových vědomostí a dovedností a současně i k uvědomění si důležitosti celoživotního vzdělávání. Nabyté úspěchy ve volnočasových aktivitách přinášejí jedinci pocit uspokojení, možnost seberealizace a kladné sebehodnocení.

Další, velmi důležitou, funkcí je funkce zdravotní, která umožňuje ve volném čase podporovat zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj, který spočívá ve střídání činností – práce a odpočinek, duševní a tělesné aktivity, dále činnosti spontánní, ale i organizované, individuální nebo skupinové. Také pobyt a pohyb na čerstvém vzduchu je dalším důležitým faktorem, jakož to i vedení ke zdravému životnímu stylu a upevňování si zdravých stravovacích návyků (Hájek, 2011).

Sociální funkce je nejčastěji chápána jako péče o děti, společně se zajištěním bezpečnosti, dohledu a odpovídajícího zaměstnání po školním vyučování, v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání. Tuto funkci plní zejména školská zařízení (družiny). Funkci plní také výchovná a ubytovací zařízení, čímž jsou domovy mládeže, internáty, školy v přírodě, a především zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu a zařízení sociální péče.

Sociální funkce může mít i jiné pojetí. Lidé ve volném čase navazují nové sociální vztahy, většinou s lidmi, se kterými mají podobné zájmy a názory. Volnočasové skupiny mají pestré složení z pohledu věku, sociálního postavení, zdravotního stavu, což dává velké příležitosti rozvíjet sociální kompetence, interakce a percepce a komunikační dovednosti, přispívající k socializaci člověka. Sociální funkce výchovy ve volném čase vede podle Hájka (2011) k možnosti vyrovnat rozdíly mezi materiálními i psychologickými podmínkami dětí, které nejsou ve všech rodinách stejné. Vede to k pomoci právě dětem z méně podnětného nebo problematického rodinného prostředí. Ve výchově ve volném čase, mimo vyučování a ve školních zařízeních, která se podílejí na výchově ve volném čase, se klade velký důraz na prevenci negativních jevů, např. agresivita, šikana, vandalismus, záškoláctví, závislost na návykových látkách atd.

1.3 Obsah výchovy a prostředky mimo vyučování

Obsah této výchovy je vymezený pedagogickými dokumenty. Volnočasový pedagog má volnou ruku při stanovení obsahu výchovy, může zde uplatnit vlastní tvořivost a iniciativu. Zároveň ale musí při stanovení obsahu výchovy ve volném čase

respektovat a dodržovat základní pedagogicko-psychologické požadavky. U dětí mimo vyučování má výchova ve volném čase výrazně činnostní charakter, proto bývá její obsah zaměřen na výchovně-vzdělávací činnosti (Hájek, 2011):

- odpočinkové činnosti – obnova psychických a fyzických sil (rozhovory, vyprávění, poslech hudby, četba, poslech hudby, procházka, pohybové hry),
- rekreační činnosti – obnova sil a odstranění únavy (plavání, chůze v příjemném prostředí, různé relaxační techniky),
- zájmové činnosti – rozvoj již existujících zájmů dětí,
- veřejně prospěšné činnosti – dobrovolná práce ve prospěch ostatních (brigády, charitativní činnost),
- sebeobslužné činnosti – aktivity vedoucí k samostatnosti, zařídit si něco pro sebe, nebo pro druhé,
- sociální dovednosti – schopnost komunikovat s okolím, obhájit svůj názor, umět naslouchat druhým, přijmout názor druhého, umět si říct o pomoc a umět pomoc poskytnout,
- příprava na vyučování – není součástí volného času, jde o aktivitu, kterou si dítě samo zvolí. (Hájek, 2004)

Domovy mládeže a internáty využívají výše uvedené výchovně-vzdělávací činnosti ve volném čase. Vedou mládež k aktivnímu odpočinku, k rozvoji osobních zájmů a potřeb, k využívání dostupných prostředků k sebevzdělávání. Součástí vzdělávání ve volném čase je prevence rizikového chování u dospívající mládeže.

Významným prostředkem výchovy jsou i prostory, jejich materiální vybavení. V domovech mládeže, internátech, dětských domovech, zkrátka tam, kde jsou děti ubytované v průběhu týdne, nebo tam žijí trvale je kladen důraz na útulné prostředí, které by se co nejvíce přiblížilo tomu domácímu. Hájek (2011) uvádí, že dalšími výchovnými prostředky mohou být i situace, kde nebyl původně výchovný záměr a záleží na pedagogovi, jak celou situaci zvládne. Dobrý pedagog by měl reagovat a nečekanou situaci vhodně využít. Má také možnost ovlivňovat režim dne, životní styl a v běžných situacích utvářet správné formy chování. Vychovatelé a pedagogové volného času mají možnost s mladými lidmi hovořit, vést s nimi diskuzi a také vyjadřovat své názory. Tyto neplánované postupy jsou pro pedagogy významnými pedagogickými prostředky.

1.4 Formy výchovné činnosti na internátě

Výchovná činnost probíhá v internátě v odpoledních hodinách, když žákům skončí výuka. Zde se o náplň volného času starají skupinová výchovatelé. Je důležité vždy přizpůsobit plánované činnosti pohlaví, věku a zájmům žáka, zároveň by měl být výchovatel průvodcem po zájmových činnostech a měl by dbát na to, aby se žák mohl v dané činnosti realizovat a měl pocit úspěšnosti.

Je vykonávána pravidelná zájmová činnost kroužků podle rozpisu. Každé pondělí probíhá kroužek pletení z pedigu, v úterý kroužek vaření a keramická dílna, sportovní kroužek pravidelně probíhá každé pondělí a úterý, ve čtvrtek posilovna. Tyto aktivity se pravidelně střídají. Žák má právo se plánované aktivity neúčastnit.

Dále jsou pro žáky připravované příležitostné, nepravidelné, jednorázové akce. Jedná se o nabídku organizovaných aktivit řízené pedagogem volného času, jedná se např. o besedy, exkurze, sportovní turnaje. Mají výchovně-vzdělávací nebo rekreační charakter. (ŠVP, 2010)

1.5 Vzdělávání pedagogů volného času

Pedagog volného času musí splňovat patřičné vzdělání, které je upraveno zákonem „č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Zákon se vztahuje na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, které jsou zapsány do rejstříku škol školských zařízení a na pedagogické pracovníky v zařízení sociální péče. Pedagogickým pracovníkem se stává ten, kdo vykonává přímou vyučovací, výchovnou, nebo pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného. Přímou pedagogickou práci vykonává učitel, výchovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér, vedoucí pedagogický pracovník. V námi sledovaných školských zařízeních pracují výchovatelé a ve střediscích volného času pedagogové volného času.“ (Hájek, 2007, s. 14)

Pedagog volného času by měl být plně způsobilý k právním úkonům, mít odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává, dále bezúhonnost a zdravotní způsobilost.

Odborná kvalifikace pro pedagogy volného času:

- vysokoškolské pedagogické vzdělání zaměřené na vychovatelství, pedagogiku volného času nebo učitelství v ZŠ nebo SŠ,
- vyšší odborné nebo středoškolské vzdělání se zaměřením na vychovatelství, pedagogiku nebo sociální pedagogiku,
- vysokoškolské nebo střední vzdělání s maturitou nepedagogického směru, doplněné ukončením vzdělávacího programu se zaměřením na vychovatelství, pedagogiku volného času nebo sociální pedagogiku.

Lidé, kteří získali příslušnou kvalifikaci ve škole v jiném jazyce než českém, jsou povinni vykonat zkoušku z českého jazyka. (Hájek, 2007)

2 Domovy mládeže a internáty

Historie vzniku internátu sahá až do období starověku, kdy v dobách asyrských a babylonských králů byly zřizovány internáty pro děti urozených lidí, kde si vychovávali svou elitní mládež. Ve středověku vznikaly internáty při klášterních školách, které sloužily k výchově kněží, šlechtické mládeže a později i k výchově běžného dorostu.

Mezi prvními byl v Čechách zřízen internát pro sirotky legionářů Dům dětí v Krnsku u Mladé Boleslavi vedený výbornými učiteli Krchem, Švarcem a Havránkem. Internátní školy se zřizovaly především v Anglii, Francii, USA a Švýcarsku a nazývaly se „Nové školy“.

Na internátní výchovu existoval dvojí pohled, měla své příznivce i své odpůrce. Zastánci tvrdili, že organizovaný kolektivní život je pro děti přínosem a má pozitivní vliv na formování jedince. Na druhou stranu byla tato výchova kritizovaná omezenou možností individuálního přístupu k žákovi. Především omezením v rozhodování o sobě samém, o organizování a přetěžování volného času žáka. (Chlup, Kubálek, Uher, 1938)

V dnešní době patří domovy mládeže a internáty mezi školská zařízení, která zabezpečují žákům středních škol a studentům vyšších škol odborných ubytování, stravování a odborné výchovné působení, kteří nemají možnost dojíždět do školy, kterou studují.

Žáci jsou rozděleni do výchovných skupin, kde s nimi pracují v odpoledních hodinách skupinový vychovatelé. Ve výchovné skupině je 20–30 žáků, v odůvodněných případech může být počet navýšen o 3 žáky. V případě, že je skupina složená pouze ze studentů VOŠ je počet ve skupině 40–50. Je-li skupina tvořená žáky či studenty se zdravotním postižením, pak je počet žáků stejný jako ve třídách těchto žáků. (Hájek, 2007)

Ze své praxe vím, že i v současné době je na internátní výchovu dvojí pohled. Jsou rodiče, kteří by své dítě na internát nedali za žádnou cenu. Bojí se své dítě pustit z očí, chtějí ho mít neustále pod kontrolou. Mají pocit, že ho musí chránit a raději volí školu v místě bydliště, jen aby se internátu vyhnuli.

Na druhou stranu někteří rodiče s internátní výchovou sympatizují. Dítě se podle nich naučí samostatnosti, odpoutá se ze závislosti na rodičích a celkově si zvykne

spoléhat se samo na sebe, naučí se hospodařit s penězi. Internátní výchova je záměrná výchova.

U dětí je tomu podobně. Jedni si život na internátě představují jako letní prázdninový tábor plný dobrodružství, jiní utíkají před nepříznivými rodinnými vztahy. Nejsou ale výjimkou ani případy, kdy se rodiče rozhodnou dát dítě na internát jen proto, že má výchovné problémy a rodiče se domnívají, že ho na internátě převychovají.

2.1 Provoz domova mládeže a internátu

Domovy mládeže a internáty jsou zařízení, která zajišťují ubytování, stravování a výchovnou péči žákům středních škol, kteří z důvodu velké vzdálenosti nejsou schopni z místa bydliště denně dojíždět. Domovy mládeže mohou být samostatné, nebo mohou sloužit jedné střední škole nebo učilišti a poskytovat tak služby žákům více škol. Internáty bývají při školách, což znamená, že ředitel školy a internátu je jedna osoba. Já budu ve své práci používat termín „*internát*“ i „*domov mládeže*“, protože za období, které mapuji, se název instituce měnil.

Pávková (2002) uvádí, že činnost těchto organizací je řízena vyhláškou č. 64/1992 Sb., o domovech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. O přijetí do DM rozhoduje ředitel na základě kritérií a ubytování pro žáky není nárokové. Ubytovaní se poskytuje vždy na jeden školní rok a je třeba podat novou přihlášku na rok další. Domov mládeže funguje ve školním roce, víkendový provoz je dán specifickými podmínkami škol, které navštěvují žáci, ubytování v DM. Toto je uvedeno ve vnitřním řádu DM, který vydává ředitel DM, se kterým musí být seznámen žák a jeho zákonní zástupci. Vnitřní řád DM musí být vyvěšen celý rok a na přístupném místě.

Pedagogická dokumentace domova mládeže a internátu

Při nástupu do internátu musí žák odevzdat vyplněnou přihlášku, podepsanou zákonným zástupcem. Dále potvrzení od lékaře, že nepřišel do styku s infekčním onemocněním, nedělní příjezdy (v kolik hodin bude přijíždět) a vyplněnou přihlášku ke stravování. Vychovatel založí žákovi osobní spis, do kterého vloží tyto dokumenty a žáky rozdělí do pokojů podle ročníků a oborů, popř. podle místa bydliště.

Vychovatel se po příchodu do služby podepíše do denního záznamu, kam také zapisuje mimořádné záležitosti, které se v ten den staly. Např. zapíše odjezd žáka a jeho

důvod, nebo zapíše nepřímou aktivitu, kterou ten den vykonal. Vychovatel vede deník výchovné skupiny, do kterého každý den vede docházku žáků a činnost, kterou se skupinou vykonával.

Součástí dokumentace je školní vzdělávací program pro internát, dále roční plán práce, který je rozpracován do měsíčních plánů práce a do plánů týdenních.

Vnitřní řád domova mládeže

Vnitřní řád určuje práva a povinnosti ubytovaných žáků v DM, informuje o podmínkách ubytování i jejich zákonné zástupce. Vymezuje dobu provozu a rozsah služeb pro žáky. V režimu dne nalezneme pevné režimové momenty, jako je budíček, stravování, úklid pokoje, vycházky, studijní doba, večerka. Rozvrh dne je sestaven tak, aby odpovídal potřebám mládeže a splňoval řádný odpočinek, duševní hygienu i přípravu na vyučování. (Pávková, 2002)

Práva žáků ubytovaných v DM:

- žáci mají právo užívat vybavení a veškeré zařízení DM určené žákům,
- podílet se na organizaci života DM a také se účastnit akcí, které jsou pořádány DM a žákovskou samosprávou,
- na výměnu ložního prádla jednou za 14 dní, je-li potřeba, v případě potřeby častěji,
- podávat připomínky související s životem DM řediteli, vychovateli, nebo žákovské samosprávě,
- být volen do žákovské samosprávy,
- žák má právo si požádat kterýkoli den o další vycházky,
- během týdne odjíždět domů, nebo jinam, a to pouze s předběžným písemným souhlasem rodičů,
- žák má právo po schválení ředitelem, či vychovatelem užívat dohodnuté elektrospotřebiče,
- po dohodě s vychovatelem může mít žák ve svém pokoji vlastní výzdobu,
- žák má právo přijímat návštěvy v konkrétně uvedeném prostoru.

Povinnosti ubytovaných žáků:

- dodržovat vnitřní řád a řídit se pokyny pedagogů DM,

- řádně se připravovat na vyučování,
- dodržovat zásady slušného chování, dbát práv ostatních,
- udržovat čistotu a pořádek ve svých osobních věcech, v pokoji a ve společných prostorech DM,
- dodržovat pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví a dodržovat protipožární předpisy,
- oznámit vychovateli ve službě každý úraz a onemocnění, v případě, že žák onemocní doma a nepřijede do DM, jsou zákonní zástupci povinni toto oznámit vychovateli ve službě,
- šetřit zařízení DM, vodou, elektrickou energií a potravinami,
- neprodleně hlásit veškeré závady inventáře a zařízení DM vychovateli,
- v DM chodit čistě oblečení a přezuti,
- respektovat zákaz kouření v DM a v celém areálu,
- respektovat zákaz přechovávat a užívat zdraví škodlivé látky,
- nepřinášet do DM cennosti a vyšší finanční hotovost, pokud je to nezbytně nutné, tak ano, ale pak musí tyto věci uložit v kanceláři DM,
- respektovat zákaz šikany, propagace rasismu a dalších projevů diskriminace a násilí. (Hájek, 2007)

2.2 Internátní mládež

Žáci, kteří ukončili základní školu a vybrali si pro své další studium školu mimo bydliště a nejsou tedy schopni každodenně dojíždět, jsou ubytovaní na internátě, nebo domově mládeže. Jde o žáky, kterým je 15–20 let, jedná se tedy o dospívající mládež.

Toto období je velmi významné a současně i náročné, neboť mladý člověk prochází velkým množstvím změn. Vybírá si své budoucí zaměstnání, leckdy neví, zda ho vybraný obor bude bavit, někdy se rozhodne pro školu jen proto, že tam jde kamarád. Nemá ještě zcela vyhraněný názor, co by chtěl v životě dělat, čím by se chtěl živit. Řeší najednou odchod z domova, seznamuje se s novým bydlením, novou školou a učiteli. Jedná se o přechod do nové vrstevnické skupiny internátu, se kterou jsou společně ve škole i v době mimo vyučování, což klade zvýšené nároky na jejich psychiku. Dospívající se musí podřídít pevnému dennímu režimu, osvojit si nové

studijní návyky a vytvářet nové sociální vztahy v novém prostředí. Na internát žáci často přicházejí z malých měst a vesnic. Jejich představy o životě na internátě se někdy neshodují s realitou. V tomto věku bývají velmi kritičtí, obzvlášť k rodičům a dalším dospělým, často mají problém s autoritou. Chtějí žít naplno, připadají si dospělí, znají svá práva, ale často neznají své povinnosti.

Podle Pávkové (2002) má velmi důležitou funkci vychovatel, který není pouze pedagogem, ale zastupuje i rodiče nebo staršího kamaráda. Vychovatel by si měl získat u žáků důvěru, měl by s nimi navázat neformální vztah. V tomto období je pro dospívající obzvlášť důležité mít se s kým poradit, svěřit se, neboť v tomto věku mají své starosti a problémy o kterých potřebují mluvit. Výchovná práce, která se zakládá na autoritativním vedení, nebývá úspěšná. Pokud chce být vychovatel úspěšný, najít společnou řeč s mladými ve skupině, je potřeba, aby si vybudoval především přirozenou autoritu. Ta by se měla zakládat hlavně na empatii, vlastních zkušenostech, znalostech a dovednostech, na důslednosti a náročnosti nejen vůči žákům, ale i k sobě.

Dospívající jsou vedeni k tomu, aby vytvářeli a projevovali vlastní názor, současně mají možnost diskutovat s rodiči a vychovateli a své názory obhajovat. V dnešní době existuje větší svoboda jednání mládeže. Strach z potrestání se dnes jako motiv jednání mladých lidí vyskytuje minimálně, protože výchova založená na strachu neodpovídá dnešním společenským požadavkům.

Na formování mravního cítění mládeže má velký vliv demokratický styl výchovy, občas také příliš volná výchova, které nahradily autoritativní výchovu. Je potřeba, aby výchovné působení vedlo mládež k sebevýchově, ke které mají v tomto věku předpoklady. (Hájek, 2011)

2.3 Procesy a změny u dospívající mládeže

Dospívání se nazývá v odborné literatuře pozdní adolescence, trvá přibližně od 15 do 20 let, s určitou individuální variabilitou, a to v oblasti psychické a sociální. Vstup do této fáze je biologicky vyznačen pohlavním dozráváním a je především dobou komplexnější psychosociální proměny. Mění se osobnost mladého člověka i jeho společenské pozice, vztahy s rodiči se stabilizují, rozvíjejí se vztahy s vrstevníky, a i partnerské vztahy.

Tělo je důležitou součástí identity dospívajícího člověka a tělesná atraktivita má svou sociální hodnotu. Fyzická zdatnost, výška postavy, síla, to vše hraje důležitou roli v životě adolescenta. Zevnějšek je prostředkem k udržení potřebné sociální pozice, pozitivní hodnocení za cenu individuality. Sklon k uniformitě představuje jistotu, zároveň je podporován médii. Adolescenti se snaží o originalitu a atraktivita je předpokladem k dosažení dobré sociální pozice.

V období adolescence dochází v poznávacích procesech k postupnému dozrávání. Dospívající umí uvažovat hypoteticky, dostávají se do stadia formálních logických operací. Myšlení je flexibilní, chybí jim zkušenosti, proto je jejich uvažování příliš radikální. Nedostatek zkušeností způsobuje, že jejich projev není ještě úplně na úrovni dospělého. Mladí lidé jsou schopni rozlišovat jednotlivé vjemy a dokonale se orientují v čase a prostoru.

Mění se citové prožívání, objevují se výkyvy v emočních reakcích, což je způsobeno hormonálním dozráváním. Mladý člověk bývá vztahovačný a přecitlivělý, nadměrně kritický, impulzivní a má sklon polemizovat. Objevuje se střídání nálad, bouřlivost a labilita. Ke konci adolescence se city a projevy postupně stabilizují a mládež se stává mnohem vyrovnanější. Ve volní oblasti dochází k větší rozvážnosti a vytrvalosti při řešení problémů a postupně i k sebeovládání.

Další pohled Vágnerové (2005, s. 346) na dospívání: „*Dospívání je velmi významnou životní fází, bývá označováno jako období druhého sociálního narození spojeného se samotným vstupem do společnosti.*“

Tato citace vystihuje přesně toto období. Internátní mládež přichází do prvního ročníku střední školy a z pozice vychovatelky mám možnost zaznamenat jejich proměny. V prvním ročníku je s nimi k nevydržení. Pořád se smějí a sami nevědí proč, domluva je s nimi někdy obtížná, leckdy nemají potřebu komunikovat, někdy se i kontaktu vyhýbají. Někdy i pláčou, stýská se jim po rodině a přátelích a chvíli trvá, než si zvyknou. V druhém ročníku už dochází k mírnému zklidnění a již se s nimi dá hovořit, třetí, čtvrtý rok jsou většinou hotoví dospělí lidé a už se s nimi člověk velmi dobře domluví. Často si přijdou popovídat o svých problémech, nebo se přijdou poradit, zkrátka více komunikují. Velmi dobře funguje, když s nimi člověk hovoří na stejné linii, nepovyšuje se, a hlavně jim naslouchá. Je velmi zajímavé sledovat tyto proměny a často se společně zasmějeme, když později vzpomínáme na jejich začátky nástupu do internátu.

Mladý člověk se stále více přibližuje roli dospělého. Rodina nadále zůstává sociálním zázemím, od které se dospívající odpoutává, ale rád se tam vrací. Postupné odpoutávání od rodiny nevede ke zrušení citového vztahu k rodičům, pouze k jeho proměně. Rodiče představují pro dospívajícího model určitého způsobu života v budoucnosti. Adolescent je v tomto období velmi kritický k hodnotám, názorům, chování, i ke stylu života, jaký rodiče vedou. Rodiče porovnává s ideálem, který si vytvořil, proto se chce od rodičů odlišit a být jiný. Odmítá formální rodičovskou autoritu.

Postoj ke škole se také mění, dospívající jsou kritičtí k požadavkům učitele i školním normám. Velmi rádi s učiteli vedou diskuzi, chtějí projevit svůj názor, rádi polemizují. Dobrý výkon přestává být cílem, ale stává se prostředkem. V oblasti profesní přípravy a sociálního postavení dochází k diferenciaci. Skupinová identita slouží jako zdroj jistoty, kdy pozvolna dochází k postupnému odpoutávání a osamostatňování se v rozvoji individuální identity. Největší emoční a sociální podporou pro dospívajícího je vrstevnická skupina, kde vznikají přátelství a v období starší adolescence i partnerské vztahy. Pro trvalejší partnerský vztah však nejsou mladiství dostatečně zralí. Dospívající je stále více brán jako dospělý a současně se od něho očekává chování, které by dospělosti odpovídalo. V pozdní adolescenci se mění také role a sociální dospělost signalizuje nástup do zaměstnání. (Vágnerová, 2005)

2.4 Zájmové činnosti

Zájmové činnosti jsou aktivity, které vykonáváme po pracovní době, po skončení vyučování, o víkendu, nebo ve svém volnu. Jedná se např. o procházky v přírodě, pobyt na hřišti, sportovní hry různého charakteru, modelování, kreslení, zpívání, hraní na hudební nástroj, četba dobré knihy, návštěva biografu, setkání s přáteli... Zkrátka všechny činnosti, které člověk vykonává proto, aby docházelo k uspokojování a rozvíjení jeho vlastních potřeb. Podle Pávkové (2002) mají zájmové činnosti velký vliv na rozvoj osobnosti a také na správnou společenskou orientaci a úzkou vazbu na vlohy a schopnosti člověka.

Zájmové činnosti plní funkci výchovnou i vzdělávací a rozvíjejí celou osobnost. U adolescentů podporují seberealizaci v poznávacích procesech k postupnému dozrávání. Nedostatek zkušeností způsobuje, že jejich projev není ještě úplně na úrovni

dospělého. Mladí lidé jsou schopni rozlišovat jednotlivé vjemy a dokonale se orientují v čase a prostoru. Připouštějí variabilitu různých možností a dokážou uvažovat systematicky. Akceptují více možností a nový způsob uvažování jim umožňuje přemýšlet o budoucnosti. V oblasti zapamatování používají účinnější paměťové strategie, působí motivačně i socializačně. Současně se podílí na prevenci sociálně patologických jevů. Aktivita prováděná s radostí a zájmem přináší člověku uspokojení.

Zájmy rozdělujeme podle různých hledisek:

- 1) podle úrovně činnosti
 - aktivní – jedná se o zájmy, kde jedinec vyvíjí aktivitu, např. hraje fotbal, plave, zpívá, tancuje atd.,
 - receptivní zájmy – jsou zájmy, při jejichž realizaci se činnost redukuje na vnímání předmětu zájmu, např. přednášky s tematikou, o kterou se dotyčný zajímá, sledování filmových představení atd.,
- 2) podle časového trvání – krátkodobé, přechodné, dočasné, ale i trvalé zájmy, intenzita a délka trvání je velmi ovlivněna vývojem mladého člověka a jeho zráním,
- 3) podle stupně koncentrace – zájmy jednostranné (hluboké) a mnohostranné (povrchní),
- 4) podle společenských norem – zájmy žádoucí (hodnotné) a nežádoucí, které se neslučují s obecně společenskými, či právními normami. výzkumy hovoří, že výchova ke zdravému a společensky žádoucímu trávení volného času v dětství je efektivnější a zároveň levnější než následné převychovávání narušených jedinců,
- 5) podle obsahu – rukodělné činnosti, technické činnosti, přírodovědná zájmová činnost atd.

Základní organizační formou je pravidelná zájmová činnost v kroužcích a příležitostné aktivity, kam patří např. exkurze, besedy, soutěže, vycházky atd. Velmi důležitá je i nabídka spontánních činností různých subjektů, např. na hřištích, sportovištích, v hernách, klubovnách atd. Podmínkou aktivit je vyvolat zájem účastníka a uspokojit jeho specifickou potřebu. (Hájek, 2011)

V domovech mládeže a v internátech mají zájmové činnosti a nabídka aktivit podle Hájka (2007) usnadnit přechod dospívajícím z rodinného prostředí do nového sociálního. Zde je dostatek prostoru pro realizaci zájmů žáků, což přináší mládeži

seberealizaci, sebeuspokojení, posílení sebevědomí a rozvoj osobnosti. Zájmové aktivity mohou žáci vykonávat v internátě individuální činností, a to v době osobního volna, nebo skupinově v zájmovém kroužku, pod vedením vychovatele. Vychovatel dohlíží, působí jako iniciátor a vedoucí zájmových činností. Zájmové aktivity, které není možné vykonávat v domově mládeže (internátě) mohou žáci navštěvovat v jiných subjektech. Jedná se např. o taneční kurzy, jazykové kurzy, sportovní oddíly atd. Opět jde buď o individuální účast, nebo skupinovou za doprovodu vychovatele.

2.5 Profil pedagogického pracovníka domova mládeže (internátu)

Výchova ve volném čase bývá označována jako výchova neformální a důležitým pravidlem, které v pedagogice volného času platí, je princip dobrovolnosti. Což znamená, že se člověk může dobrovolně rozhodnout, zda se zúčastní a bude aktivitu vykonávat či ne. Správný pedagog – vychovatel by měl žáka umět motivovat. Motivace je velmi důležitá, obzvlášť u teenagerů, které je celkem těžké nadchnout a dokázat je přesvědčit, aby se do činnosti zapojili. Navodit a motivovat volnočasové aktivity spontánního charakteru je jeden z bodů náplně práce vychovatele.

Činnosti by měl plánovat tak, aby byly přiměřené pohlaví, věku a zájmům žáků. Dbát na to, aby se žák v dané činnosti mohl realizovat a měl pocit úspěšnosti. Měl by žáky chválit, vyzdvihovat a hodnotit. Při zájmových činnostech by měl být pro žáky průvodcem.

Podle Hájka (2007), by měl budoucí pedagog volného času umět zajistit výchovnou práci s přidělenou skupinou žáků, připravit nabídku aktivit a současně je i organizovat. Dále by měl vést žáky ke smysluplnému využívání volného času. Měl by mít organizační schopnosti, umět odborně pomoci žákům při přípravě na vyučování podle svého zaměření, nebo specializace. Zejména musí splňovat příslušné vzdělání, což je minimálně středoškolské, a dále vést kvalifikovaně (metodicky a odborně) minimálně nejméně jednu zájmovou aktivitu žáků. Zvládat psychologii individuální i skupinové práce se žáky.

Zároveň na základě dostatečné míry empatie a odborného vzdělání je schopen a ochoten poradit žákům v jejich problémech. Odbornost vychovatelů, jejich zaměření, specializace, znalosti a dovednosti v určité zájmové oblasti, zvyšuje přirozenou autoritu. Nedílnou součástí je správná komunikace a mít právní vědomí.

Také je žádoucí, jak uvádí Hájek (2007), aby byl schopen se přizpůsobovat proměnlivým podmínkám a uměl řešit nečekané situace. Měl by být aktivní, iniciativní, také průbojný, schopný prosazovat své názory a požadavky. Ve své práci by měl využívat fantazii, nápaditost a tvořivost, určitě by měl mít smysl pro humor a být hravý a soutěživý. Příjemný vzhled a vystupování, fyzická zdatnost a dobrý zdravotní stav jsou nedílnou součástí. Vychovatel by měl klást na děti přiměřené požadavky a brát v úvahu jejich názory, hovořit s nimi, umět jim naslouchat, poskytovat prostor pro jejich nápady a přání.

3 Metody výzkumného šetření

Gavora (2000) uvádí, že výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se potvrzují nebo vyvracejí dosavadní poznatky anebo se nové poznatky získávají. Jde o práci s fakty, která se zaznamenávají, zpracují a interpretují. Výzkum je založen na určitých metodách, mezi které patří např. pozorování, škálování, dotazník, interview, obsahová analýza textu, experiment.

3.1 Obsahová analýza textu

Ve výzkumné sondě jsem zvolila metodu analýzy textu, která spočívala v rozboru textu školních kronik. Ty byly vedeny od roku 1961–2008 a dále jsem měla k dispozici školní dokumenty, ze kterých jsem zjistila potřebné informace k danému tématu. Jde o nekvantitativní obsahovou analýzu, která se podle Gavory (2000) provádí od jednoduchých rozborů obsahu textu, až po hluboké interpretace a vysvětlení. Dále Gavora (2000) uvádí, že u každé výzkumné metody, kde se pracuje se slovem, dochází k analýze verbálních projevů a jde o časově náročnou metodu, která vyžaduje mikroanalýzu, kvantifikaci, tabulaci a interpretaci textů, jejichž rozsah často čítá velký počet stran. Na druhou stranu uvádí, že je tato výzkumná metoda užitečná, neboť je výzkumník odměněn zajímavými výsledky. Ztotožňuji se s autorem, neboť sama jsem byla mile překvapena samotným vývojem a konečným výsledkem práce. Pro vedení výzkumu byla pro mě přínosná moje desetiletá praxe v organizaci. O minulosti školy a jejím vývoji jsem slyšela vyprávět své kolegy, proto jsem se snadno a rychle v historických písemnostech orientovala. Informace mi celkem dobře navazovaly a zároveň dávaly smysl.

3.2 Interview – rozhovor

K získání dalších informací jsem použila metodu interview – rozhovor s lidmi, kteří se mohli k tématu vyjádřit, čímž jsem získala potřebné informace pro svůj výzkum. Tato metoda umožňuje podle Gavory (2000) zachytit nejen fakta, ale také umožňuje proniknout do motivů a postojů respondenta a na základě toho může

výzkumník pokládat otázky a vést rozhovor. Ve výzkumné sondě jsem se pokusila o triangulaci interview. Podle Miovského (2006) tato metoda zkoumá jev prostřednictvím tří a více respondentů a díky tomu máme možnost získat požadovaná data.

Interview jsem vedla se současnými a bývalými zaměstnanci organizace a absolventkou školy. Všechny rozhovory jsem nahrávala na diktafon a udělala jejich přepis, ze kterého jsem použila některé části v práci. Ukázku přepisu rozhovoru uvádím v příloze. Od všech respondentů jsem získala informovaný souhlas s uveřejněním. Jména respondentů jsou smyšlená, a další uvedená jména v práci také. Respondenty jsem si vybírala podle délky působení v organizaci, aby se mi mohli k jednotlivým obdobím vyjádřit.

- 1) Paní Alena Kopecká, v organizaci pracuje již od roku 1986. Má vysokoškolské vzdělání a původně vykonávala funkci zástupkyně ředitele pro odborný výcvik. Od roku 2001 přešla do funkce zástupkyně ředitele pro mimoškolní činnost, což znamená, že až doposud vede internát a je mou přímou nadřízenou. Od ní jsem se dozvěděla nejvíce informací.
- 2) Paní Eva Pražáková byla ve funkci skupinové vychovatelky v letech 1995–2009.
- 3) Slečna Jiřina Baarová, je bývalou žákyní naší školy. Před 16 lety bydlela na starém internátě i novém internátě. Po vyučení byla zaměstnaná v naší organizaci, kde pracuje do dnes. Zajímalo mě její pohled očima žákyně.
- 4) Pan Luděk Lánský, je zaměstnán v organizaci od roku 1990 do současnosti, na pozici administrativního pracovníka.
- 5) Paní Pavla Dvorská, nastoupila v roce 2001 a 10 let uklízela prostory internátu, poté si doplnila střední vzdělání a začala pracovat jako ranní asistentka v internátě. V současné době působí ve škole jako asistent pedagoga.
- 6) Pan Tibor Slavný, pracuje na pozici mistra odborného výcviku od roku 1997.

3.3 Vybraný internát

K výzkumnému šetření jsem si vybrala internát, který se nachází v libereckém regionu. Tento internát jsem zvolila, protože zde pracuji jako vychovatelka 10 let a dobře znám prostředí internátu. Jde o internát při škole, která je speciální spádovou školou pro zdravotně znevýhodněné žáky.

Škola je státní, zřizovatelem je Liberecký kraj a poskytované vzdělávání je bezplatné. Internát i škola mají jednoho ředitele, jsou mezi sebou provázány a úzce mezi sebou spolupracují. V areálu, kde se internát a škola nachází, jsou dílny pro praktickou výuku, školní jídelna a tělocvična.

3.4 Charakteristika žáků SOŠ a internátu

Žáci do učiliště přicházejí ze základních škol a zde se vzdělávají v souladu s doporučením školského poradenského zařízení. Jedná se o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP). Mezi absolventy jsou žáci s mentálním postižením, souběžným postižením více vadami, autismem, sociálním znevýhodněním nebo s vývojovými poruchami učení a chování.

V tomto ohledu se škola zaměřuje na jedince, kteří by po základní škole již na další vzdělávání rezignovali. (V. z. 17/18)

4 Výsledky

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem práce bylo zjistit, jak se proměňovaly volnočasové aktivity ve vybraném internátě v průběhu několika desítek let. Pomocí obsahové analýzy textu a metody interview se současnými a bývalými zaměstnanci organizace jsem sledovala činnost a práci tohoto internátu v jeho vývoji.

4.2 Historie školy a internátu

Historie školy sahá do 60. let 20. století, kdy dali podnět k založení školy ředitelé zvláštních škol v libereckém regionu, kteří požadovali pro absolventy zvláštních škol samostatnou učňovskou školu, která by navazovala na osnovy zvláštních škol.

Pisatel kroniky, sám ředitel školy, tu uvádí:

„Pro tuto myšlenku jsem byl získán i já a společně se soudruhy: Kosem, Števíkem, a Strouhalem z OŠI. Společně jsme začali založení školy realizovat. Neměli jsme v tom nikdo z nás žádné zkušenosti. Vydali jsme se proto se s. Kosem do Prahy na ZUŠ na Vyšehradě. Je to škola, která má nejdelší zkušenosti v tomto oboru u nás. Byli jsme vděční ředitelce Ing. Kolmanové za její ochotné informace týkající se organizační struktury školy i ostatních otázek. Abych poznal i internátní typ této školy, hospitoval jsem ještě na ZUŠ v Sadské u Nymburku. Na základě informací z obou škol s různým zaměřením jsme dali dohromady vlastní návrh na strukturu školy v libereckém kraji. Nazval jsem náš typ typem smíšeným, oproti ambulantnímu (pražskému) a internátnímu (v Sadské). Pražská struktura odpovídá pouze podmínkám velkoměsta. Internátní typ byl pro náš začátek velmi nákladný. Náš smíšený typ znamená asi následující: Podchytíme všechny vhodné absolventy z města a spádového okolí a budou bydlet doma. Na doplnění skupin bychom přijali i některé žáky z okolních okresů, kteří by byli ubytováni v internátu norm. učň. školy. Toto bylo zaměření pro nejbližší léta s tím, že budeme místo vlastního internátu otevírat vlastní dílny s vlastním učebním poměrem, abychom odstranili velkou závislost na podnicích a mohli si vychovávat vlastní mistry.

Záměr se tedy podařil a škola byla založena 1. 9. 1961 v libereckém okrese a původně se jmenovala Zvláštní učňovská škola. Jednalo se o první zařízení tohoto typu v libereckém regionu, kde se měli možnost vzdělávat žáci a žákyně zvláštních škol. Byly otevřeny 3 třídy s 5 odbornými skupinami. Obor zahradník, krejčová, zedník, stavební truhlář a tkadlena. Vzdělávání probíhalo formou denního studia po dobu tří let.

Dojíždějící žáci byli ubytováni v domově mládeže v klidné části města. Internát sloužil k ubytování žáků z běžných škol. Ve školním roce 1964–65 zde bylo ubytováno 50 žáků zvláštního učiliště. Soudruzi z KNV zajistili místa, které škola pro žáky potřebovala,“ uvádí autor písemnosti a chválí tehdejší školní nadřízené úřady, které měli zastání a porozumění pro tuto školu. Na druhou stranu si ředitel školy v kronice posteskl:

„Škoda jen, že se nám dosud nepodařilo získat celý internát pouze pro naše žáky. Bylo by to pro výchovnou otázku velmi užitečné. Často si naši žáci ještě stěžují, že se jim ostatní v internátu smějí, že chodí do pomocné školy a že jsou hloupí. Těžko to odstranit za stávající situace. Na spolupráci s pedagogickým personálem v DM si příliš stěžovat nemůžeme. Často jsou s námi ve spojení při řešení výchovných problémů. Nemůžeme ovšem docílit toho, aby zajistili výchovnou stránku tak jako v internátech jiných ZUŠ. Přítomnost normálních žáků to nedovoluje. V příštím roce budeme usilovat o dalších

25–30 míst. Bez pomoci KNV to však nepůjde. Budeme se opět snažit, aby nám celý domov přidělili. Nedělám si ovšem velké iluze.“

Ředitel si velmi přál mít samostatný internát pro své žáky, což se mu nedařilo získat, ale za tuto myšlenku bojoval.

Jedním z často probíraných témat byl také název školy. Pracovníci školy věděli, že se žáci stydí za název školy, kterou navštěvují, často se o tom hovořilo na poradách. Proto byl podán návrh všech ředitelů UŠ, aby se tento typ školy jmenoval: učňovská škola internátní.

Zájem o ubytování v DM rok od roku vzrůstal, protože se do učebního poměru hlásili žáci z dalších okrajů Severočeského kraje. Ve školním roce 1965–66 bylo již 80 % žáků ze ZUŠ a 20 % žáků z jiných škol. KNV, školní správa v Ústí nad Labem vyčlenil zmíněný domov mládeže pouze pro žáky našeho učiliště. Tak se stalo, že v dalším roce byli na internátě ubytováni jen naši žáci, což vedení školy velmi přivítalo, už z důvodu toho, že se jim nebudou posmívat žáci z normálních učňovských škol.

Zásahu na tom měl školní inspektor pan Podlaha., který toto prosadil, a proběhla schůzka, kde se projednávala možnost sloučení domova mládeže s naší školou v internátní ZUŠ. Jelikož byl školní rok v plném proudu, bylo domluveno, že se během letošního roku sjednotí pracovní plány a organizačně se připraví sjednocení obou pracovišť na rok další.

Myslím si, že pomoc tehdejších úřadů byla značná, obzvlášť pana inspektora Podlahy, kterého pan ředitel v kronice často zmiňuje. Úřady se dokázaly postavit na správnou stranu a podpořit dobrou věc. Souhlasili s ředitelem, viděli, že školu vede správným směrem, a proto mu byli úředníci podle mého názoru nakloněni.

Vzhledem k tomu, že byl internát vzdálen 9 km od školy, vidělo to vedení školy jako problém. Navrhlo proto ŠS a KNV v Ústí nad Labem, aby byl internát pod vlastní správou, ale byl vyčleněn pouze pro naši mládež. KNV na tento návrh přistoupil a ředitel přislíbil, že společně s DM vypracují plán výchovné činnosti.

Záznamy z roku 1968 hovoří, že se spolupráce školy s DM zlepšila a prohloubila. Každý učitel chodil 1× v měsíci hospitovat do DM a vychovatelé stejně často chodili do školy. Jako novinku zavedli „stykový sešit“, do kterého se zapisovaly problémy, které se týkaly obou pracovišť a byly vždy kladně, i když někdy po rušné debatě, vyřešeny. Nedorozumění vznikala, když učitelé, nejčastěji dílenští, poukazovali na některé nedostatky v péči nebo výchově v DM. Často vznikaly konflikty, které se musely řešit.

To, že obě zařízení jsou samostatná, se přece jen projevuje. Není myslitelná jednota působení při dvojím vedení obou zařízení. Ovšem značná vzdálenost obou zařízení není vhodná pro jedno vedení. Bylo by možné jen za předpokladu zvýšené pravomoci vedoucího vychovatele.

Z uvedených informací je zřejmé, že vedení školy, především pan ředitel, nemělo jednoduchou pozici. Dozvídám se, že ze 180 přihlášených zájemců o vyučení mohli přijmout pouze 75 uchazečů, právě kvůli kapacitě DM. Do této školy se hlásili žáci téměř z celých Čech. Tak velký zájem byl o učební obory.

Školní rok 1970–71 byl velmi významným. Oslavovalo se 50. výročí KSČ a také 10 let trvání naší školy. Na počest těchto dvou významných událostí byla v květnu uspořádána celostátní sportovní olympiáda zvláštních učňovských škol.

V srpnu 1970 bylo rozhodnuto KNV v Ústí nad Labem o spojení školy s domovem mládeže v jedno zařízení, které ponese název: Zvláštní učňovská škola internátní.

Vedení školy mělo na jednu stranu radost, že internát vybojovali, na druhou stranu si uvědomovali, že to bude mít i svá úskalí. Ředitel se k celé věci vyjádřil:

„Spojení internátu se školou má své výhody i nevýhody. Hlavní nevýhodou jest značná vzdálenost školy od internátu, a z toho plynou potíže pro řízení i hospodaření. Ihned v srpnu jsem vypracoval návrh pracovního plánu i režimu školy, dílen a internátu. Letošní rok je prvním zkušebním rokem naší internátní školy.“

Byly učiněny první velké kroky. Při organizování výchovných skupin a při organizování služeb vychovatelů vycházeli pokusně s novým pojetím proti minulým letům v DM. Bylo tak rozhodnuto pro dobro dětí, protože pro žáky se zdravotním postižením nebylo vyhovující, aby se u nich vychovatelé střídali. Snažili se žáky rozdělit do skupin tak, aby se výchovná skupina ztotožňovala s dílenskou skupinou a třídou. Služební turnusy se tedy vychovatelům změnily, a ti se tak přestali u skupin střídat podle turnusů – denní, odpolední, noční služba, ale každé odpoledne nastoupil u výchovné skupiny skupinový vychovatel, který měl skupinu na starosti.

Píše se školní rok 1970–71 a ředitel ve školní kronice uvádí:

„Letošní školní rok je po stránce výchovné důležitý jednak 50. výročí založení KSČ a jednak zesíleným působením v duchu výchovy k socialistickému vlastenectví a proletářského internacionalismu. Učitelé i vychovatelé si vypracovali zvláštní výchovné plány, které jsou zaměřené zejména k tomuto úkolu. Sledování tohoto úkolu je pro mne i zástupce hlavním hospitačním aspektem.“

Bylo to na základě události z roku 1968, kdy nás obsadila ruská vojska a od té doby byl Sovětský svaz naším vzorem a vše se ubíralo ruku v ruce tímto směrem, což postihlo hlavně školství. Politický tlak byl vyvíjen právě na výchovu mládeže. Úkolem pedagogů bylo vést a ovlivňovat žáky k pozitivnímu myšlení směrem k SSSR a současně je vést k utužení totalitního režimu.

Z toho, jak jsou vedeny kroniky, lze usuzovat, že škola byla řízena v politické linii. Těžko ovšem říct, jak to opravdu bylo, neboť doba vyžadovala takovéto přístupy, proto tyto parametry nelze hodnotit. Já ze svých zkušeností vím, že ne všichni pedagogové působili tvrdě politicky. Naopak se snažili vést žáky k samostatnému myšlení a vytváření si vlastního názoru na tehdejší dobu, aniž by je politicky ovlivňovali.

Dočítám se, že výchovná činnost školy i internátu se řídila jednotným pracovním plánem a každý učitel i vychovatel měl zpracované tematické plány a vlastní výchovný plán.

Upravené služby vychovatelů v internátě byly po stránce výchovy žáků mnohem výhodnější. Vychovatelé se u skupin již nestřídali a každý vychovatel měl vlastní skupinu každý den.

Služby vypadaly následovně: ranní vychovatel sloužil od 6:00–14:00, ve 14:00 přišli skupinová vychovatelé a pracovali do 21:30. Poté si vyměnili službu s nočním vychovatelem, který sloužil od 21:30–6:00 hodin. V internátě byl tedy nepřetržitý dozor.

Žák měl možnost si lépe zvyknout na svého skupinového vychovatele a vychovatel tak mohl vhodně rozpoznat, jaké potřeby který žák má. Vychovatel získal lepší přehled o skupině jako takové a mohl s každým žákem pracovat individuálně podle potřeb.

Úkolem vychovatele bylo pracovat se skupinou, věnovat se žákům a dohlížet na ně v době, kdy byli v internátě. Vychovatel také spolupracoval s třídním učitelem a mistrem žáka, kterého měl ve skupině. Vzájemně byli v kontaktu a probíhaly mezi nimi vzájemné hospitace.

„Pro vychovatele tento typ pracovní doby nebyl vyhovující,“ uvádí ředitel školy a internátu. Nevýhoda pro vychovatele to byla, protože byli v zaměstnání každý den v odpoledních a večerních hodinách, což narušovalo jejich rodinný život. Na základě toho, se hlásili na pozici vychovatele starší lidé, kteří už měli děti odrostlé a mohli pracovat v tomto čase.

O učňovské obory v ZUŠ byl stále větší zájem, což uvádí čísla v tabulce. S nárůstem žáků sílil zájem i o bydlení v DM. Vedení školy se potýkalo s nemalými problémy. Budovy pro teoretickou a praktickou výuku byly rozmístěny po celém městě a průběžně dostávala škola výpovědi z pronájmů a vedení školy hledalo další volná místa. Problém dopravit se na výuku nebyl pouze pro žáky, kteří měli zdravotní handicap, ale také pro vyučující, kteří se kvůli výuce přemísťovali z jednoho konce města na druhý.

Od roku 1961, od založení ZUŠ, až do roku 1978 měla škola tyto učební obory: dámská krejčová, zedník, malíř-natěrač, malíř pokojů, zahradník, stavební truhlář, tkadlena, přadlena. Podle čísel, (tabulka č. 1) můžeme vidět, jak zájem o učební obory stoupal. Podle staré koncepce bylo v této škole vyučeno 764 učňů.

Tabulka 1: Počet žáků a tříd od roku 1961–1977

školní rok	počet tříd	počet žáků	počet absolventů
1961–62	3	41	-
1962–63	6	90	-
1963–64	9	153	34
1964–65	9	174	33
1965–66	10	173	49
1966–67	11	189	38
1967–68	13	171	44
1968–69	13	178	52
1969–70	13	175	50
1970–71	13	186	48
1971–72	13	207	59
1972–73	13	197	61
1973–74	13	206	67
1974–75	13	189	49
1975–76	14	204	65
1976–77	14	203	57
1977–78	18	221	60

4.3 Období normalizace a Perestrojky (1972–1989)

Trávení volného času bylo podle Saka (2004) také ovlivněno společností, což potvrzují informace, které se dočítám v další, druhé části školní kroniky, kterou opět píše ředitel školy.

Na úvodní straně z roku 1972, je napsáno: „*Náš vzor: Makarenkův pedagogický optimismus a Gorkého víra v člověka.*“ Ihned se mi vybavily vzpomínky na mou základní školu a při čtení dalších řádků, odstavců a stran oprašuji čím dál víc vzpomínky na dobu hodně dávno minulou.

Dočítám se, že veškerá činnost a působení všech pedagogických pracovníků byla zaměřena k jednotlivým výročím, které byly s tímto obdobím spojeny.

Cenzura řízená KSČ rozhodovala o tom, co se bude vysílat v televizi, hrát v divadle, jaká hudba se bude hrát v rozhlase a jaké knihy se budou vydávat.

Také ve škole i v internátě byla v té době výchovná činnost zaměřena především k výchově socialistického vlastenectví a proletářskému internacionalismu, dále k výchově rodičovství, ateistické výchově a k vedení mládeže ke správným společenským návykům. V tomto duchu byla mládež vychovávána až do sametové revoluce, do roku 1989.

Přesto, že všechny mimoškolní činnosti v internátě směřovaly k různým politickým výročím a sjezdům, je z písemností zřejmé, že se mládež účastnila těchto aktivit s velkým zájmem a nasazením a vůbec nebylo podstatné, pod jakým názvem se zájmové aktivity prezentovaly.

Domnívám se, že to vůbec nebylo důležité, protože z fotografií je zřejmé, že se žáci se zájmem účastnili nabízených akcí, protože chtěli. Tím byl splněn daný cíl – vést mládež ke sportu a podpořit tak zdravý životní styl.

Výchova k rodičovství a její propagace – „rodina je základ státu“ byla tehdy zcela jistě vzorem pro mladé lidi. Byla aktuální a přicházely výhody, které tenkrát socialistická společnost mladým lidem nabízela, např. novomanželské půjčky, podnikové byty a další, což v současné době není. Pro mladé to byl tenkrát dobrý start do začátku.

Z textu je zřejmé, že žáci po příchodu na internát v odpoledních hodinách trávili volný čas často venku, v přírodě, společně s vychovatelem, kde hráli především míčové hry, chodili na procházky, věnovali se pěší turistice a sportovali. Účastnili se turnajů v kopané, stolním tenise, atletice, přespolním běhu a branných cvičení. Většina těchto aktivit byla opět směřována k jednotlivým výročím. Např. turnaj v kopané v Litni byl uspořádán k 30. výročí osvobození, dále na počest tohoto výročí byla v internátě uskutečněna akce „Vatra míru“. S žáky se jelo na zájezd do Svidníku a na Duklu. Během roku také přijali pozvání do školy i internátu dva sovětské hosté, inženýři z Uranového průmyslu, kteří vyprávěli žákům své zkušenosti.

Tehdejší domov mládeže se skládal ze tří budov, v jedné bydleli chlapci, ve druhé děvčata a ve třetí byla kuchyň a jídelna. Tyto budovy dle zápisů v kronice nebyly v dobrém technickém stavu. Dočítám se, že v červenci r. 1972 provedla škola vlastními silami adaptaci dvou internátních budov. Šlo o výměnu oken a provedly se nové omítky. Částečně se do rekonstrukce zapojili i rodiče, které ředitel školy oslovil dopisy.

V internátě se pravidelně každý měsíc organizovaly besedy s lékaři, okresním prokurátorem, předsedou občanského výboru, členem SPB, dále se zástupci NF, ČSLA, ČČK, SČSP, VB, LM.

Jednou z akcí bylo pozvání hostů bojových tradic, kdy mohli žáci internátu sledovat na mapě postup osvobozování a seznamovat se s hrdiny SSSR. Současně také probíhaly rozhlasové relace, žáci navštěvovali filmová představení, účastnili se slavnostních shromáždění a pravidelně sledovali televizní zprávy, aby získali přehled o politickém dění v socialistických zemích.

„Mládež ze zvláštní školy byla v manuální práci velmi zručná a aktivní, proto se pracovní výchově věnovalo více pozornosti než na základních školách,“ zmiňuje se pisatel.

Děvčata v krejčovské dílně šila kolekci 50 dětských šatů pro děti bojujícího Vietnamu. Tato kolekce byla nejprve vystavena v Kulturním středisku na nádraží, kde měla velký ohlas. Psalo se o ní i v tisku a hovořilo v rozhlase. Jsou zde uvedeny články z novin a děkovný dopis z Kulturního střediska ČSD.

Na další stránce se dočítám, že se vedení školy potýkalo s nedostatkem vychovatelů. Tento problém je v kronice zmiňován velmi často. Vychovatelský sbor byl pravidelně rok, co rok doplňován důchodci-učiteli, kteří přicházeli jako posila.

Muži v době totality odcházeli do starobního důchodu v 60 letech a ženy v 57. Podle počtu vychovaných dětí se ženám roky odečítaly. Jestliže žena vychovala 2 děti, šla do důchodu v 55 letech. Matka 5 dětí mohla nastoupit do důchodu v 52 letech. Důchodci v té době byli ještě mladí lidé, není tedy divu, že jich poměrně dost pracovalo. Společnost si vážila jejich nabytých zkušeností a využívala jejich služeb (viz podrobněji http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0053_02.htm).

Podíváme-li se na věkovou hranici odchodu do důchodu v dnešní době, tak důchodový věk je stanoven na 65 let. Číslo je oproti minulosti opravdu vysoké a mnozí se důchodu nemusí ani dočkat.

Mládež v internátě se dařilo vést ke sportu a pořádat sportovní akce a provozovat zájmové kroužky, např. zdravotnický, sportovní, branný, fotografický, pěvecko-recitační, taneční, šachový, výtvarný a rukodělný. V rukodělném kroužku byla děvčata vedena k ručním pracím. Věnovaly se především háčkování, pletení, tkaní, paličkování, vyšívání a šití drobných věcí.

Pan ředitel se vyjádřil k mimoškolním aktivitám na internátě:

„Máme tradičně dobrou spolupráci se složkami NF v obvodu internátu. Náš výtvarný kroužek zhotovuje vhodné rukodělné výrobky pod vedením zkušené vychovatelky. Tyto jsou předávány k Vánocům, MDŽ a členům SPB, KSČ, ČSČK apod. Činnost kroužků na internátě se značně zlepšila. Většina z nich pracovala velmi dobře. Úspěšný byl i pěvecko-recitační kroužek, který vystupoval na veřejných schůzích. Dobře pracoval i foto kroužek. Ukázka fotografií je vylepena. V každé skupině byl povinný kroužek ‚Nad mapou světa‘, který úzce navazoval na vyučování občanské nauky.

Velkou pozornost jsme věnovali rozvíjení mezipředmětových vztahů. Úzce na sebe navazovaly hodiny odborných předmětů, ale i sloh na technologii, matematika na

technologii i materiály. Besedy v dílenských skupinách a na internátě na látku občanské nauky. Plnili jsme i plán akcí ‚Mládež a kultura‘. Navíc jsme se účastnili řady kulturních akcí v odpolední a večerní době, zejména návštěvy divadla.“

Z výše uvedených citací je zřejmé, že se škola s internátem zapojovaly do společenského života a mládež byla vedena ke kulturnímu a společenskému životu, byli aktivní, a to ve všech oblastech, což také potvrzuje novinový článek uvedený v kronice, z roku 1979. Uvádí, že u příležitosti 31. výročí Vítězného února uspořádalo učiliště společně s internátem zimní část Sportovních her mládeže, kterého se zúčastnilo 7 družstev zvláštních odborných učilišť z celé ČSR. Soutěžili ve střelbě, hodu granátem, stolním tenisu a šachu.

Ve školním roce 1979 došlo k dalšímu pozitivnímu kroku, a to k přejmenování škol tohoto typu. Proto se naše Zvláštní učňovská škola internátní přejmenovala na Zvláštní odborné učiliště.

Jak už tu bylo několikrát uvedeno, internátní budovy nebyly v dobrém technickém stavu, proto průběžně probíhaly opravy a drobné rekonstrukce. Zednické úkony a malování pokojů a společných prostor prováděly samozřejmě naše učební obory pod dozorem dílenských učitelů. V posledních letech, byla provedena např. instalace akumulčních kamen do všech budov a do pokojů byl zakoupen nový nábytek, v dalším roce se upravovaly sklepní prostory v budově „C“ a vybudoval se nový vstup, příčky, zřídily se sprchy, vyměnilo se vodovodní potrubí v budovách, opravily se střechy na dvou budovách, opravily se omítky a vybudovala se zděná hráz u školního hřiště.

„Internátní areál je po stránce vzhledu velmi pěkný, ale škoda, že nám 3 budovy kapacitně nestačí. Máme v plánu vlastní přístavbu k budově B,“ postěžoval si pan ředitel.

I po letech působení, v roce 1981, kdy škola oslavila dvacáté výročí svého založení, se vyučovalo na 5 detašovaných pracovištích, z nichž dokonce jedno bylo 25 km vzdálené od nás. Tam se vyučovaly třetí ročníky a zároveň tam žáci bydleli na DM. Další dvě třídy se nacházely v našem DM, kde se vyučovalo. Ředitel k celé situaci dodává:

„Toto množství detašovaných pracovišť značně ztěžovalo řídicí činnost, těžko se zajišťovalo suplování a těžko se sestavoval rozvrh hodin.“

Za zmínku určitě stojí uvést, že ředitel společně se svou zástupkyní pracovali v komisi při MŠ ČSR pro realizaci nové koncepce na školách tohoto typu. Podíleli se na

sestavování nového učebního plánu, tvorbě vyhlášky o ZOU, statutu, osnovách apod. Uvádí zde, že některé názory se jim podařilo prosadit a některé neprosadili vůbec.

Ohledně internátního personálu, přesněji o vychovatelích, se v kronice dočítám, že stavy byly stále doplňovány učiteli, důchodci. Mimoškolní výchovná činnost byla uskutečňována podle plánu. Zájmové kroužky vystupovaly na schůzích složek NF, ČSČK UO KSČ, občanském výboru a výrobky vyrobené v rukodělných kroužcích byly předávány, u příležitosti MDŽ, ženám patronátních závodů a dalším. Vše probíhalo tak jak v minulých letech.

Škola i internát běžely pod tímto vedením až do roku 1987, kdy pan ředitel oslavil své 60. narozeniny a po 26 letech usilovné práce opouští funkci ředitele. Na škole však zůstává na pozici učitele všeobecných předmětů. Svě „*vychované dítě*“ předává do péče své kolegyni učitelce, nové paní ředitelce, která pracovala ve škole od roku 1971.

„Přeji našemu zařízení a všem jeho pracovníkům do dalších let mnoho zdaru a úspěchů ve prospěch výchovy mentálně postižené mládeže.“

Těmito slovy se pan ředitel v červnu na konci kroniky rozloučil.

Píše se rok 1987 a k 1. září toho roku je na škole 28 tříd s devíti učebními obory, celkem se tu vzdělává 391 žáků. Co první rok s novým vedením přinesl? Hlavním úkolem bylo naplňování myšlenek a zásad mravní výchovy a snahou všech pracovníků bylo, aby se prvky mravní výchovy skutečně provázaly do veškeré výchovné činnosti.

Na internátě jsou vedeny besedy zejména s prvky branné výchovy, které také prostupují i do jiných vyučovacích předmětů. Branná výchova je podpořena brannými závody a soutěžemi, které probíhaly ve škole, v internátu, společně ve spolupráci s příslušníky ČSLA. Pozornost byla věnována mezipředmětovým vztahům, dílenským besedám a besedám v internátě.

Další kulturní akce probíhaly ve spolupráci se SSM a internátem. Šlo o návštěvy divadelních představení, filmových programů, výstav, tak, aby se žákům rozšířil kulturní a estetický obzor. Podle celoročního plánu akcí se uskutečnily exkurze do knihovny a byla navštívena i Expozice protifašistického odboje. Hlavním úkolem bylo dbát na spojení kulturních akcí s otázkami politicko-výchovnými.

Ve psaní kroniky pokračuje učitelka českého jazyka, která se zmiňuje o zájmových činnostech: *„Zájmová činnost je prováděna zejména na internátě, v kroužcích a z účasti vyjímáme:*

- ZUŠ – Hamr 88 – účast 10. – čestné uznání

- *Chrastavská sloka – účast 7. – 2. Hamr 88 – účast 10. – čestné uznání*
- *DK ROH – Učňovské mláďi – účast 15.*
- *Módní přehlídky pro odbočky SČSP*
- *Recitace při stav. schůzi OV – účast 3.*

Kromě těchto a řady jiných neregistrovaných akcí probíhalo množství menších na internátě i ve škole. V červnu proběhl sportovní den. Stále ale existují veliké rezervy, zejména ve sportovní činnosti, pro kterou nám chybí kádr mladých pracovníků zapálených pro sport a zájmovou činnost vůbec. Nejsme sami, kdo se s tímto problémem potýkal a do budoucna chceme mnohé na tomto tak důležitém úseku zlepšovat.“

Z výše uvedené citace se opět potvrzuje, že byl nedostatek vychovatelů v mladém věku. Jedním z důvodů mohla být neatraktivní pracovní doba skupinového vychovatele. Na místa vychovatelů přicházeli zdatní důchodci-učitelé, a to celkem pravidelně. Mladí vychovatelé nastupovali na pozice vychovatele jen ojediněle, jak se zde uvádí.

4.4 Období po sametové revoluci (1990–2000)

Po listopadové revoluci v roce 1989 dochází k velkým historickým změnám. Dochází k uvolnění veškerých kulturních vlivů, je zrušená úřední cenzura, nastává svoboda projevu, je možnost cestovat, podnikat a rozhodovat si o svém životě.

Abych se dozvěděla, jak v této době vypadal život v učilišti, požádala jsem o rozhovor paní Alenu.

V kronice jsem se dočetla z novinového článku z 6. 11. 1990 o problémech, které škola měla s pronajatými prostory, přesně mám na mysli pronajaté třídy v gymnáziu a ukončení pronájmu.

Na toto jsem se zeptala pamětnice, paní Aleny, která mi odpověděla:

„Pamatuji si dobře na tuto kauzu. Vedení gymnázia nám vypovědělo nájemní smlouvu a do konce roku jsme se museli vystěhovat. Další pronájem nám skončil v Nové ulici, kde měly praxi švadleny. Ty se musely přestěhovat do Vratislavic, kde provozoval praktickou výuku zahradnický obor. Tam byl také později problém, protože budova patřila církvi a ta začala uplatňovat nárok na vrácení. Psalo se o tom i v tisku a celou věc řešil i soud. Všude nás vyhazovali, nikde nás nechtěli, nehledě na to, že většina

učitelů se dopravovala za teoretickou i praktickou výukou z jednoho konce města na druhý. Žáci i učitelé byli bez možnosti stravování, žáci měli oběd na internátě, třeba až v půl čtvrté, až tam dorazili. Bylo to unavující, kdo to nezažil, ten to nepochopí,“ postěžovala si paní zástupkyně a pokračovala:

„Náhradou za učebny v gymnáziu jsme nakonec dostali opět prostory v Nové ulici. Šlo ale o provizorní řešení. Vzhledem k problémům s nájmy bylo zahájeno jednání na kraji, což bylo tenkrát v Ústí nad Labem,“ uvádí paní Alena. *„A tak se začal řešit návrh výstavby nového areálu. Vedení školy v čele s pí ředitelkou bojovalo za novou školu, dílny a internát v jednom komplexu. Blýskalo se na lepší časy,“* řekla s úsměvem na tváři a pokračovala: *„Objevila se také ale kritika od lidí, jestli nechceme založit ghetto, když navrhujeme postavit objekt pro děti na jednom místě a pod jednou střechou, a tím děti oddělit od společnosti. Vedení se snažilo vysvětlit náročnost dojíždění dětí se zdravotními handicapy a bojovali, aby byl projekt schválen. Veřejně se o tomto problému mluvilo a psalo i v tisku. Nakonec jednoho dne přijeli z Prahy a začaly se projednávat jednotlivé etapy výstavby, co si pamatuji. Původně byly naplánované 4 etapy: 1. škola, 2. zahradnictví, 3. internát, dílny s tělocvičnou a 4. etapou měla být výstavba sportoviště, ale na tu už nedošlo, protože nezbyly peníze.“*

Z dalšího rozhovoru s paní Alenou vyplynulo, že starý internát byl tvořen 3 budovami, v jedné bydleli chlapci, ve druhé děvčata, a ve třetí byla kuchyň s jídelnou, kde také bydleli chlapci. Celkem tam bylo 120 lůžek a internát býval stále plný. Pokoje byly čtyřlůžkové, s palandami, sprchy byly společné na chodbách. Dále k tomu říká:

„Pamatuji si, že byla velmi dobrá spolupráce mezi školou a internátem a veškeré oslavy a vánoční večírky se odehrávaly tam. Budovy nebyly v dobrém technickém stavu, pořád se tam něco opravovalo, ale stály na pěkném místě, hned pod lesem, cesta od tramvaje byla trochu do kopce, ale nic hrozného.“

Na otázku, jak trávili žáci volný čas v internátě, mi odpověděla:

„Oni toho času zas tak moc neměli, tím, jak dojížděli z teorie a praxe, tak se vraceli poměrně pozdě. Ale vzpomínám si, že vychovatelka S. brala žáky ven, na nějaký ten výšlap, pořád někde coudali. Hodně tam děti trávily čas venku u internátu.“

A protože mě opravdu zajímalo, jak trávila mládež volný čas na internátě, tak jsem stejnou otázku položila i paní Evě, která od roku 1995 vedla na internátě skupinu chlapců. Ta se rozpovídala:

„No, my jsme byli pořád venku. Chodili jsme do lesa na houby anebo jsme hráli venku míčové hry, na hřišti, které bylo mezi baráky. Nebo jsme taky chodili na dolní

hřiště, to bylo větší. Chodila jsem s klukama plavat do bazénu a my jsme pořád něco dělali. V zimě jsme bobovali, a dokonce chodili i lyžovat, byl tam kousek od nás i vlek.“

Z důvodu vyjádření dynamiky dalšího rozhovoru s bývalou frekventantkou internátu, uvedu část rozhovoru v autentické formě. Slečna Jiřina, která byla tehdy žákyní školy a bydlela v internátě, mi poskytla rozhovor:

Ivana: *„A teď bych se zeptala na volnočasové aktivity. Můžete mi říct, jak vy jste trávila volný čas na internátě, když jste přišla ze školy, nebo z praxe?“*

Jiřina: *„No, ráno nás vzbudil noční vychovatel, šli jsme na snídani, potom do školy. Po škole jsme se vrátili, to už nastupovali vychovatelé v těch půl druhý, a to už tam byli do večera. My jsme mohli po obědě jít do města, až do večere.“*

Ivana: *„V kolik byla večere?“*

Jiřina: *„Večere byla od šesti hodin.“*

Ivana: *„Takže do té doby jste mohli být venku?“*

Jiřina: *„Ano, mohli jsme do města, ale pak jsme měli zase volno po večeri a mohli jsme být venku, ale už jen v areálu. Holky i kluci jsme mohli jít společně. A pak jsme měli studijní dobu a přípravu na večerku, normálně, jako to mají dnes.“*

Ivana: *„Jaké byly na internátě kroužky, vzpomenete si?“*

Jiřina: *„Ne, tak to si nepamatuju. Děti si hrály venku na tom hřišti. Jinak si nepamatuju, že by se něco dělalo.“*

Ivana: *„A paní vychovatelka Saša, ta vedla v té době turistický kroužek, chodila s dětmi ven?“*

Jiřina: *„Ano, to je pravda, ta byla mladá, ta chodila. Ale jinak si nepamatuji, že bychom někam chodili. Snad jednou, ale já jsem se toho ani neúčastnila. Bylo to tenkrát takové volné, určitě volnější než teď. Byl tam jen ten dozor, a to bylo všechno.“*

Ivana: *„Takže to bylo spíše o tom dozoru než o nějaké náplni volného času.“*

Jiřina: *„Vlastně ano, tak to bylo, ale byla to jiná doba.“*

Z přepisu je zřejmé, i když se výpověď bývalé žákyně a bývalé vychovatelky v některých výpovědích rozcházejí, že mládež trávila v té době volný čas převážně venku, což se nabízelo, protože byl internát u lesa, v moc hezkém prostředí. V zimních měsících byl v provozu lyžařský vlek, tak mládež lyžovala a trávila čas venku.

Pobyt venku v přírodě byl jednou z možností, jak využít volný čas. V té době nebyly, počítače, tablety, telefony, videa, DVD, přehrávače, zkrátka technika, která v současnosti vyplňuje volný čas dětem, a to ve všech věkových kategoriích, místo toho, aby trávily pobyt na čerstvém vzduchu.

Novodobá historie školy začala v listopadu 1996. V té době byla uvedena do provozu první část učiliště a všechna pracoviště teoretické výuky se přestěhovala do nové školní budovy.

Za další čtyři roky, přesněji 1. 9. 2000, byl v tomto areálu otevřen moderní komplex skleníků a nové školní zahradnictví, společně s prodejnou vlastních výpěstků pro veřejnost. V plném tempu byly další stavební práce na další části nového školního areálu. V návaznosti na školní budovu rostl nový internát. Podzimní měsíce tohoto školního roku proběhly ve znamení řádného a kompletního rozjezdu tohoto odborného pracoviště, jak uvádí pisatel dalšího, již 3. dílu školní kroniky, pan Luděk, který pracuje v organizaci od roku 1990, až do současnosti. Byla jsem s ním v kontaktu, kvůli školním kronikám, které jsem si u něho vyzvedávala. Při spolupráci s ním jsem i jeho oslovila, jaké on má zkušenosti se starým internátem. Sdělil mi, že tam pravidelně jednou týdně docházel a 1,5 hod tam měl úřední hodiny pro žáky, když něco potřebovali.

„Fungoval jsem jako spojka mezi školou a internátem, jako posel jsem předával, co bylo potřeba doručit.“ A s úsměvem pokračoval: „Děti tam byly pořád venku, občas jsem s nimi a vychovateli zašel do lesa na houby. Bylo to tam hezké, hned u lesa, opravdu v pěkném místě. Tak jsem je tam navštěvoval do té doby, dokud se internát nepřestěhoval na novou adresu.“

Z rozhovoru s dalším kolegou, panem Tiborem, který pamatuje starý internát, jsem se dozvěděla, že v internátě působil na pozici vychovatele bývalý učitel tělocviku, který vedl hlavně chlapce ke sportu. *„Proháněl kluky po kopcích, ale i po Jizerkách, ty znali všechny kopce v okolí, protože Jarda s nima pořád někde běhal. V létě, v zimě, pořád.“*

Všichni respondenti se tedy shodli na tom, že internát byl v pěkném prostředí a že mládež trávila volný čas venku, na čerstvém vzduchu, a to za každého počasí. Chodili na túry, a ne jenom po okolí, ale zdolávali i delší trasy. Dalo by se tedy usuzovat, že mládež musela být v celkem dobré fyzické kondici a vychovatelé dokázali mládež motivovat k této činnosti.

Během 2. pololetí pokračovala zdárně stavba nového internátu a také byly zahájeny zemní práce na prozatím poslední fázi rozvoje školního komplexu tělocvičny a dílen odborného výcviku.

Odborné učiliště se v průběhu let z původního regionálního školského zařízení profilovalo na spádovou speciální školu pro žáky se zdravotním handicapem, a to i pro žáky ze vzdálenějších okresů, ale i jiných krajů republiky.

4.5 „Světlé zítřky,“ aneb od roku 2001 dále

Ke konci školního roku 2000–2001 ukončilo činnost detašované pracoviště „starého“ internátu a 3. září 2001 převzala škola nový internát s moderní kuchyní a jídelnou. Kapacita byla 120 lůžek.

Z důvodu volné kapacity byla místa nabídnuta vysokoškolským studentům, kterých bylo 52.

Otevřením internátu byla ředitelkou pověřena paní Alena, která zastávala funkci zástupce ředitele pro mimoškolní činnost. Položila jsem jí tedy otázku: *„Jak vzpomínáš na období, když jsi přebírala internát?“* Na to mávla rukou, rozesmála se a povídá mi:

„Na to se ani neptej. Dneska vůbec nechápu, jak jsme to mohli zvládnout. V červenci jsem tu stála jen tak a nic jsem nevěděla. Ze starého internátu se nepřivezlo vůbec nic, žádné zařízení, úplně všechno tu bylo nové. Šla jsem na radu k ředitelce konkurenčního internátu. Ta, když to tu viděla, tak se zhrozila a zeptala se mě, jestli to myslíme vážně, že chceme od září ubytovat děti. Pomohla mi v začátku, nevěděly jsme s kolegyní co a jak, byly jsme vděčné za každou radu. Pomohla nám se základní dokumentací, nikdo nic nevěděl. Já jsem ani nevěděla, jaký přijde v září personál. Ze starého internátu k nám přešly 4 vychovatelky, z nichž jen jedna měla pedagogické vzdělání, druhá byla bývalá mistrová kadeřnic, třetí dělala v dílnách mistrovou u švadlen a čtvrtá byla zdravotní sestra. Tři měly výchovnou skupinu našich žáků a jedna byla na ráno. Vysokoškoláci vychovatele neměli. Všechno jsme ale ustáli a vybudovali postupně všechno, co bylo potřeba, aby odpovídalo a splňovalo legislativu.“

Na internátě vzniklo několik nových pracovních pozic. Na místo uklízečky tenkrát po mateřské dovolené nastoupila paní Pavla, která 10 let uklízela prostory internátu. Samozřejmě, že jsem nemohla jinak, než i jí se zeptat na začátky v novém internátě, jak ona vzpomíná na tu dobu.

„Bylo to hodně náročné, ani jsem nevěřila, že se to do září dá zvládnout. Když jsem v půlce srpna nastupovala, tak ze zdi na mě koukaly ještě kabely a bylo tu dost

dodělávek,“ uvádí paní Pavla. Na otázku, kolik bylo dětí, mi bez velkého přemýšlení řekla: „Měli jsme plný internát, našich dětí byly 2 patra, 3. patro se nabídlo vysokoškolákům.“

Na dotaz, jaké mimoškolní aktivity se tenkrát s dětmi dělaly, se paní Pavla zamyslela a rozpovídala se:

„Nepamatuji se na to, že by se s nimi něco dělalo, aspoň ne na začátku. Ono strašně dlouho trvalo, než se to všechno zajelo, bylo tam hodně práce. Pamatuji si, že když nastoupila vychovatelka Helena, to bylo někdy v roce 2004, to byla učitelka češtiny a angličtiny, tak to pak byla nabídka výuky angličtiny a vychovatelka Saša vedla ten turistický kroužek, co si pamatuji. S příchodem Jarky začala keramika, ale to už jsi tu pracovala, to si už pamatuješ i ty. Největší změny přišly, když nastoupil nový ředitel.“

Ale to bylo až o sedm let později. Z rozhovorů je zřejmé, že začátky nového internátu, nebyly lehké a je pochopitelné, že trvalo nějakou dobu, než se všechno zajelo tak, jak mělo. Je pravděpodobné, že nadále volný čas žáci na internátě trávili pobytem venku a procházkami po okolí. S příchodem nových vychovatelů se postupně rozšiřovala i nabídka mimoškolních činností, jak uvádí paní Pavla.

Z dalších písemností se dočítám, že stavební ruch po dokončení internátu v celém areálu neustal a v únoru r. 2002 byl dokončen komplex dílen pro odborný výcvik s tělocvičnou, čímž byla dokončena zatím poslední etapa stavby.

1. března 2002 proběhl v prostorách právě dokončených dílen a tělocvičny slavnostní akt jejich otevření. S organizací slavnostních aktů měli zaměstnanci školy zkušenost, neboť to bylo již 4. slavnostní otevření části učiliště. 1. škola, 2. zahradnictví, 3. internát, 4. dílny + tělocvična.

Ve všech objektech učiliště, byly řešeny bezbariérové interiéry, jednalo se tehdy o nejmodernější učiliště s internátem v Libereckém kraji. Internát nabízel žákům ubytování v apartmánech. Součástí každého apartmánu (ubytovací buňky), byly dva dvoulůžkové pokoje se společným sociálním zařízením, balkónem, společným vchodem do apartmánu, který byl pod vlastním uzavřením.

Ve škole bylo průběžně modernizováno počítačové vybavení díky řadě štědrých sponzorů, internet byl zaveden do některých kanceláří, včetně internátu. O letních prázdninách běžela vedlejší hospodářská činnost učiliště, šlo o pronájem tělocvičny a hostinskou činnost v internátě, včetně stravovacích služeb.

K letnímu provozu internátu mi paní Alena sdělila:

„O letních prázdninách jsme pronajímali pokoje a kuchyň vařila. S přibývajícím zájmem o naše služby, jsme ubytovávali i během roku a postupně se dařilo využít internátního ubytování i stravovacích kapacit na maximum. Naše děti musely na víkend vyklidit pokoje, když bylo víkendové ubytování. Pro nás to byly peníze navíc. Ze získaných prostředků se vybavovaly klubovny, koupil se plazmový televizor, magnetofony a postupně jsme vybavovali prostory internátu. Internát prosperoval velmi dobře, ale naše děti nám postupně začaly ubývat. Příčiny byly různé. Žáci pocházeli z různého sociokulturního prostředí a dost jich bylo ze slabých sociálních poměrů, což mohly být důvody pro nenaplnění internátu. Proto jsme oslovili vedení středních škol a volnou kapacitu jim nabídli, abychom nebyli proděleční. Naše děti však měly vždycky přednost.“

Vedení školy nebylo lhostejné k nenaplněné kapacitě internátu a volná místa tedy nabízelo žákům jiných středních škol. Víkendové ubytování muselo být velmi náročné, jak pro samotné žáky, tak pro vychovatele, kteří dohlíželi na vystěhování pokojů a přípravu na ubytování. Z rozhovorů paní Aleny a Pavly jsem se dozvěděla, že se žáci stěhovali i několikrát do měsíce.

Kromě poskytování služeb v oblasti stravování a ubytování škola v rámci doplňkové činnosti pronajímala bytové i nebytové prostory, ke vzdělávání, k pořádání kurzů a školení. Tyto pronájmy nabízíme i v současné době. Letní ubytování pokračuje stále, neboť máme vytvořenou spolupráci se sportovní organizací, která přetrvává až do současnosti. Jak uvedla paní zástupkyně, je to pro nás zdroj peněz navíc.

Ve výroční zprávě o činnosti školy za rok 2005–2006 je uvedeno, že se zaměstnanci školy i internátu zaměřili ve výchovně vzdělávacím procesu a výchově mimo vyučování na rozvíjející potřeby celoživotního vzdělávání a zájmovou orientaci žáků – aby docházelo k plnění výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních funkcí a zároveň k prevenci společensky nevhodných a škodlivých forem chování, např. projevy agresivity, drogová závislost apod.

Obsahem výchovy mimo vyučování, v tomto období byly: besedy, vzdělávání a rozvoj osobnosti, např. s příslušníky PČR, na téma trestní zákon a řád – právní výklad a odpovědnost, dále kriminalita mládeže a přestupkový zákon atd. Z mimoškolních aktivit v internátě to byl především kroužek angličtiny, který vedla paní vychovatelka Helena, byla využívána žákovská knihovna a současně byla navštěvovaná Krajská knihovna, besedy o práci s počítačem a seznámení využívání internetu. Dále instruktáž za vedení zdravotní sestry, jak správně podat první pomoc, také fotografický a taneční

kroužek. Taneční kroužek probíhal ve spolupráci s Romským komunitním centrem. Esteticko-výchovné kroužky: práce s korálky, malování na sklo, hudební kroužek – hra na kytaru, návštěva kina, divadla dle přání žáků, nebo střeďeční promítání videa a sledování televize. Žáci středních škol navštěvovali kurzy společenských tanců a výuku autoškoly.

Další mimoškolní aktivitou byla příprava a realizace vánoční besídky s vyhodnocením nejlepších žáků v internátu.

Mimoškolní aktivity v internátě byly v plném proudu a také nabídka nepravidelných aktivit byla bohatá. Internát plnil funkci vzdělávací, zdravotní, sociální i preventivní.

Ve školním roce 2006–2007 se škola přejmenovala na Střední odbornou školu. Tento název byl kladně přijatý, jak personálem, tak žáky. Ve škole bylo v té době 26 tříd s 336 žáky, ve 12 vzdělávacích oborech.

K 31. 12. 2008 odešla na zasloužený odpočinek paní ředitelka a do výběrového řízení na post ředitele školy a internátu se přihlásil pan Abrahám, který znal prostředí školy, neboť tu od roku 1992 pracoval na pozici mistra odborného výcviku, později vyučoval a také vykonával funkci výchovného poradce. V roce 2003 odešel na nové pracovní místo, na školní inspekci a v roce 2008 se přihlásil do konkurzu na místo ředitele, které získal.

Od ledna 2009 začíná vést samostatně celou organizaci a do funkce zástupce ředitele nastoupila kolegyně, která ve škole učila všeobecné předměty.

Nové vedení přišlo s novým pohledem na organizaci školy i s novým pohledem na pedagogický proces. Vyměnilo se hodně členů pedagogického sboru. Poměrně dost zaměstnanců odešlo do důchodu a přicházeli noví kolegové a pedagogický sbor se značně omladil. Tato skutečnost nahrávala k uskutečňování plánovaných změn v organizaci. (V. z. 10/11)

K nástupu nového vedení paní Alena v rozhovoru uvedla:

„S příchodem nového ředitele došlo k velkým změnám. V té době se měnila legislativa a muselo se vypracovat ŠVP. Nejdříve to byly učební obory, a pak přišel na řadu internát. Vždyť si to pamatuješ, jak jsme v roce 2010 tvořili ŠVP. Vypracovali jsme ho a byli jsme opět jeden z mála internátů, kdo ho měl, což nám řekla inspekce, když k nám přišla na kontrolu.“

Velmi dobře si pamatuji, když jsme se na seminářích pořádaných NIDV připravovali, jak sestavit ŠVP pro internát. Společně všichni vychovatelé s paní

zástupkyní pro mimoškolní činnost jsme se podíleli a vypracovali školní vzdělávací program, který byl realizovaný od září 2010.

Pro nového pana ředitele bylo určitě výhodou, že znal prostředí školy, znal silné i slabé stránky organizace a věděl, na co je potřeba se zaměřit, aby školu vedl správným směrem. Zároveň využil obměnu zaměstnanců a začal tvořit pracovní tým.

Novodobá historie školy procházela velkými změnami. Škola i internát se pod taktovkou nového vedení zapojovaly do projektů, z kterých uvádím např. Škola inovací TRIANGL – Spolupracujeme, inovujeme a hodnotíme v týmu pro žáky 21. století, Obchodní škola nové generace, Klíčové kompetence na středních odborných školách Libereckého kraje, Hodnocení kvality vzdělávání v Libereckém kraji, Poradenství v Libereckém kraji, projekt TAMTAM, který rozšiřuje a prohlubuje kompetence pracovníků SOŠ a navazuje na projekt Škola inovací TRIANGL. Škola se také účastnila programů, které vyhlašovalo ministerstvo školství, např. Program na podporu romských žáků středních škol. (V. z. 11/12)

Těch projektů bylo opravdu hodně, sama jsem se několika z nich účastnila. Mohu uvést skupinovou Supervizi, ve které jsem byla členem 2 roky. Byla pro mě přínosem, co se týkalo další mé práce. Na modelových situacích jsme si předváděli některé momenty, např. z praxe a měli jsme možnost vidět a zjistit, jak by danou situaci řešil kolega.

Na internátě dochází také k velkým změnám. V roce 2010 tvoří kolektiv vychovatelů: zástupkyně pro mimoškolní činnost, ranní asistentka, 3 odpolední vychovatelky a 1 noční vychovatel. Z důvodu nenaplnění kapacity lůžek bylo ubytování nabídnuto žákům středních škol.

Byly 2 výchovné skupiny žáků se SVP, 1 skupina středoškoláků, celkem bylo v internátě ubytováno 65 žáků. Věk vychovatelů v té době byl 40–58 let.

S platností ŠVP se začala rozšiřovat nabídka mimoškolních činností. K rukodělnému kroužku, kroužku modelingu, turistickému kroužku, k výuce anglického jazyka a kroužku vaření přibyl kroužek pletení z pedigu. Další novou aktivitou byla výroba keramiky, která se postupně rozvíjela.

Doplňková činnost se provozovala, jako v minulých letech a probíhá doposud. V současné době již nenabízíme víkendové ubytování, pouze ojedinele. Za získané finanční prostředky se do kluboven nakoupily plazmové televizory. Kuchyňky ve všech třech patrech prošly velkou rekonstrukcí, nakoupil se nový nábytek, sportovní náčiní –

rotoped, stepovač, biliard, stolní fotbal, X box, PlayStation, deskové hry. Žáci mají k dispozici i pračku a mají-li potřebu, mohou si i vyprat.

Venkovní areál je hezky upravený a udržovaný. Všichni zaměstnanci dbají pořádku a pravidelně dvakrát týdně probíhají úklidy, které zajišťuje odborný výcvik a internát. Na pozemku se nachází fotbalové hřiště a v druhé části pozemku bylo vysázené arboretum, což je park s lavičkami, které občas v letních měsících internátní mládež využívá při přípravě studia. Převážně jsou ale lavičky prázdné. Volný čas žáci tedy v areálu často netráví, spíš jen v letních měsících, kdy chodí hrát fotbal, jinak tu vyžití pro žáky není.

Ve školním roce 2015 navázal internát spolupráci s Fotbalovou akademií, čímž došlo k naplnění kapacity internátu téměř na maximum. Sbor vychovatelů se obměnil a v současné době tam působí 4 ženy a 4 muži. Věk vychovatelů je 31–60 let.

V současné době jsou v internátě dvě výchovné skupiny, celkem 31 žáků se SVP, dále dvě skupiny žáků z fotbalové akademie, celkem 50 chlapců a jedna skupina žáků středních škol, celkem 27 středoškoláků.

Každá skupina má jiný režim a jinou volnočasovou náplň. Sportovci mají 2–3 fázové tréninky, poté masáže, posilovnu, rehabilitace a na internát se vracejí ve večerních hodinách. Naopak žáci se SVP, těm končí výuka od 12:30–14:30 a osobní volno mají podle výuky, nejpozději však v 16:00. Pro tyto žáky je přímo nutné připravit aktivity, aby měli vyžití. Proto fungují pravidelné kroužky: košíkářská výroba, kroužek vaření, rukodělné činnosti, keramická dílna, sportovní kroužek, posilovna. Tyto zájmové činnosti se pravidelně střídají a jsou provozovány od 15:00, 16:00 hodin do 17:00, 18:00. Další skupinu tvoří středoškoláci, kteří mají příchod na internát do 17:00 hodin. Ti se pravidelné mimoškolní činnosti účastní zřídka. Někteří středoškoláci tráví volný čas mimo internát. Navštěvují např. kurzy společenských tanců, výuku autoškoly, výuku cizích jazyků, trampolíny, horolezeckou stěnu, brusle, plavecký bazén atd. Nejsou ani výjimkou odjezdy do místa bydliště na tréninky sportovních kroužků. Větší zájem u této skupiny mládeže je o nepravidelné aktivity, např. o besedy se zajímavými tématy, návštěvy kina atd.

Pro zajímavost uvádím přehled aktivit, které byly žákům nabízeny formou jednorázových návštěv v letech 2014–2018.

Tabulka 2: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2014–15 (V. z. 2015)

Akce, místo konání	Datum	Výchovné skupiny
Vlasová hygiena, internát, interaktivní beseda s praktickými ukázkami	23. 9. 2014	1,2,3,4,5
Severočeské muzeum, tematická výstava „Královské posezení“	25. 9. 2014	1,2
Výlet na Libereckou výšinu, Kovadlinu	2. 10. 2014	1,2
Závod v běhu do schodů 2014	9. 10. 2014	1,2,3,4,5
Pečení a vaření dle receptů L. Hrušky, soutěž dvojic	13. 10. 2014	1,2,3,4
Soutěž v dlabání dýní	20. 10. 2014	1,2,3,4,5
Halloweenská diskotéka v maskách	23. 10. 2014	1,2,3,4,5
Soutěž ve smažení palačinek	5. 11. 2014	1,2,3,4
Pečení vánočního cukroví na besídku	25. 11. 2014	1,2,3
Vánoční výzdoba společných prostor internátu	26. 11. 2014	1,2,3,4,5
Vánoční besídka pro žáky a zaměstnance školy	11. 12. 2014	1,2,3,4,5
Turnaj ve hře bowling	15. 12. 201	1,2,3,4,5
Dokončení rekonstrukce kuchyňky ve 2. patře internátu, výzdoba, nákup drobného vybavení	22. 1. 2015	1,2,3
Vědomostní kvíz	16. 2. 2015	1,2,3,4
Smažení langošů	25. 2. 2015	1,2,3,4
Exkurze do sdružení TULIPÁN	23. 3. 2015	1,2,3,4
Návštěva dětského centra Sluníčko	30. 3. 2015	1,2,3
Společné opékání vuřtů, pálení čarodějnic, kytara	28. 4. 2015	1,2,3,4,5
Exkurze do reálné firmy, návštěva muzea v Bakově nad Jizerou	30. 4. 2015	1
Exkurze na Libereckou přehradu	4. 5. 2015	1,2,3,4
Český den proti rakovině, účast dvojic při prodeji kytiček	13. 5. 2015	1,2,3,4
Smažení lívanců	18. 5. 2015	1,2,3,4
Majáles – prodej žákovských výrobků	21. 5. 2015	1,2,3,4,5
Návštěva útulku pro opuštěná zvířata, Ostašov	4. 6. 2015	1,2,3,4
Převzetí ocenění v soutěži Podnikatel junior, 2. Místo	5. 6. 2015	1
Výlet žáků internátu, Hamrštejn, chrastavský transbordér	17. 6. 2015	1,2

Tabulka 3: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2015–16 (V. z. 2016)

Akce, místo konání	Datum	Výchovné skupiny
Turnaj ve hře Člověče, nezlob se	3. 9. 2015	1,2
Finále ve hře Člověče, nezlob se	14. 9. 2015	1,2
Závod v běhu do schodů 2015	17. 9. 201	1,2,3,4,5
Promítání fotografií z činnosti internátu 2014/2015	29. 9. 2015	1,2,3,4,5
Soutěž v dlabání dýní	19. 10. 2015	1,2,3,4,5
Halloweenská diskotéka v maskách	22. 10. 2015	1,2,3,4,5
Návštěva dětského centra Sluníčko (předcházela fin. sbírka a nákup dárků)	9. 11. a 10. 11. 2015	1,2,3
Pečení vánočního cukroví na besídku	23. 11. 2015	1, 3
Vánoční výzdoba společných prostor internátu	23. 11. 2015	1,2,3,4,5
Výroba dárků pro učitele a rodiče	listopad	1,2,3,
Vánoční besídka pro žáky a zaměstnance školy, raut	10. 12. 2015	1,2,3,4,5
Mikuláš ve Vikýři	12. 12. 2015	1,2,3
Výlet do Kryštofova Údolí, betlémy, kostel	10. 12. 2015	1,2,
Vaříme a pečeme podle receptů V. Hrušky, soutěž	12. 1. 2016	1,2,3,4,5
Návštěva Severočeského muzea	19. 1. 2016	1,2,
Návštěva hokejového zápasu	26. 1. 2016	1,2,3
Turnaj ve florbale	4. 2. 2016	1,2,3,4,5
Stavění sněhuláků	18. 2. 2016	1,2,3
Návštěva bazénu	únor, březen, duben	1,2
Zdravé zuby nebolí, interaktivní přednáška	25. 2. 2016	1,2
Smažení langošů	1. 3. 2016	1,2,3,4,5
Bowling	prosinec, březen, duben	1,2,3
Kouzelné pokusy s vejci, workshop	15. 3. 2016	1,2,3
Návštěva Technického muzea	5. 4. 2016	1,2,
Úklid arboreta	duben	1,2,3,4,5
Návštěva dětského centra Sluníčko	12. 4. 2016	1,2,3,
Play off, návštěva hokejových zápasů, nám. E. Beneše	14. 18. 19. 4. 2016	1,2,3,4,5
Návštěva dětí ze ZŠ Kunratická, kroužek keramiky	26. 4. 2016	1,2
Pálení čarodějnic s opékáním vuřtů	27. 4. 2016	1,2,3,4,5
Návštěva útulku pro opuštěná a poraněná zvířata, Ostašov	10. 5. 2016	1,2,3
Český den proti rakovině, účast dvojic při prodeji kytiček	11. 5. 2016	1,2,3,4,5
Laser show	11. 5. 2016	1,2
Turnaj ve vybíjené	16. 5. 2016	1,2,3,4,5
Pečení a zdobení perníků pro majáles	10. 5. 2016	1,3
Majáles 2016 – prodej žákovských výrobků	18. 5. 2016, 10. 5. 2016	1,2,3,4,5
Kurz sebeobrany s MP	24. 5. 2016	1,2,3,4,5
Turnaj ve stolním tenisu	26. 5. 2016	1,2,3,4,5
Vaření podle receptů veganské kuchyně	31. 5. 2016	3
Odpoledne netradičních disciplín	14. 6. 2016	3,4,5
Výlet žáků – Jablonné, Lemberk, Bazilika minor, Zdislavina studánka	28. 6, 17. 6. 2015	1,2

Tabulka 4: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2016–17 (V. z. 2017)

Akce, místo konání	Datum	Výchovné skupiny
Turnaj ve hře Prší	08. 06. 2016	1,2
Sportovní odpoledne v areálu internátu	13. 09. 2016	1,2,3
Výroba a pouštění draků	13., 29., 09., 04. 10. 2016	1,2
Promítání fotografií z činnosti internátu 2015/201	08. 09. 2016	1,2,3,4,5
Běh do schodů 2016	04. 10. 2016	1,2,3,4,5
Soutěž v dlabání dýní	18. 10. 2016	1,2,3,4,5
Halloweenská diskotéka, soutěž masek	24. 10. 2016	1,2,3,4,5
Návštěva hokejového utkání	24. 10. 2016	1,3
Návštěva KVK, promítání dokumentu	07. 11. 2016	1,2,
Návštěva dětského centra Sluníčko (předcházela finanční sbírka a nákup dárků)	07. 11. 2016	1,2,3
Beseda sex, AIDS, partnerské vztahy	24. 11. 2016	1,2,3,4,5
Příchod čertů, andělů a Mikuláše do Liberce	05. 12. 2016	1,2
Spolupráce s DDM Vikýř	05. - 08. 12. 2016	1,2,3
Pečení perníčků na vánoční besídku	12. 12. 2016	1,2,3
Internátní besídka	15. 12. 2016	1,2,3,4,5
Oblastní galerie Lázně, světové Vánoce	19. 12. 2016	1,2,3
Stavění sněhuláků	12. 01. 2017	1,2,3
Beseda s kosmetičkou	16. 01. 2017	1,2,3
KVK, cestopisné promítání	17. 01. 2017	1,2,3
Florbalový turnaj s pedagogy SOŠ	26. 01. 2017	1,2,3
Bowling Babylon	30. 01. 2017	1,2,3
LAN Party	07. 02. 2017	1,2,3,4,5
Návštěva volejbalového utkání	09. 02. 2017	1,2
Běžkování ve Veselí	14. 02. 2017	1,2
Bubenický workshop	28. 02. 2017	1,2,3
Beseda s nutriční poradkyní	02. 03. 2017	1,2,3,4,5
Návštěva bazénu	15. 03. 2017	1,2
Výlet k Pivovarským rybníkům	28. 03. 2017	1,2
Smažení langošů	04. 04. 2017	1,2,3,4,5
Český den proti rakovině, účast dvojic při prodeji kytiček	10. 05. 2017	1,2,3,4,5
Pečení a zdobení perníčků na majáles	15. 05. 2017	1,3
Majáles 2017 - prodej žákovských výrobků, organizace	18. 05. 2017	1,2,3,4,5
Divadelní představení – Atomové kočky	30. 05. 2017	1,2
Návštěva Centra pro zvířata v nouzi, finanční sbírka	05. 06. 2017	1,2,3
Internátní výlet do Heřmanic	28. 06. 2017	1,2

Tabulka 5: Nepravidelné aktivity ve školním roce 2017–18 (V. z. 2018)

Akce, místo konání	Datum	Výchovné skupiny
Návštěva Liberecké přehrady	05. 09. 2017	1,2
Turnaj ve hře „Člověče, nezlob se!“	08. 09. 2017	1,2
Promítání fotografií z činnosti internátu 2016/2017	12. 09. 2017	1,2,3,4,5
Běh do schodů 2017	21. 09. 2017	1,2
Cestopisné promítání fotek z Gruzie	10. 10. 2017	1,2,3,4,5
Návštěva dětského centra Sluníčko (předcházela finanční sbírka a nákup dárků)	17. 10. 2017	1,2,3,4,5
Soutěž v dlabání dýní	30. 10. 2017	1,2,3,4,5
Pečení sušenek na Halloween	30. 10. 2017	3
Halloweenská diskotéka, soutěž masek	31. 10. 2017	1,2,3,4
Nestandardní program drogy – ve spolupráci organizací Maják	07. 11. 2017	1,2,3
Návštěva hokejového utkání	08. 11. 2017	1,2,3,4,5
Příchod čertů, andělů a Mikuláše do Liberce	05. 12. 2017	1,2
Bowling v Babylonu	05. 12. 2017	1,2
Spolupráce s DDM Vikýř	04. - 07. 12. 2017	1,2,3
Pečení perníčků na vánoční besídku	11. 12. 2017	3
Internátní besídka	14. 12. 2017	1,2,3,4,5
Návštěva Hasičského záchranného sboru Libereckého kraje	11. 01. 2018	1,2
Florbalový turnaj mezi žáky a pedagogy SOŠ	07. 02. 2018	1,2,3
„Zdravý česnek v kuchyni“ – vaření	19. 02. 2018	3
Smažení langošů	20. 02. 2018	3
„Uklid' svoje město“	05. 04. 2018	1,2,3,4,5
Soutěž ve zpěvu karaoke	17. 04. 2018	1,2
Květinový den proti rakovině 2018 – dobročinná sbírka	13. 05. 2018	1,2,3
Cestopisné promítání fotek z Argentiny	17. 05. 2018	1,2,3
Pletení košíků z pedigu – Nové Město pod Smrkem	19. 05. 2018	1,2
Oslavy školy – „Majáles 2018“	23. 05. 2018	1,2
Přednáška o pracovních pozicích společnosti Makro	31. 05. 2018	1,2
Zpíváme pro radost a veselou náladu	12. 06. 2018	1,2
Internátní výlet s přespáním pod stanem	18. – 20. 06. 2018	1,2

Legenda: výchovná skupina č. 1. – žáci se SVP

výchovná skupina č. 2. – žáci se SVP

výchovná skupina č. 3. – středoškoláci

výchovná skupina č. 4. – fotbalová akademie

výchovná skupina č. 5. – fotbalová akademie

Z výše uvedených tabulek je zřejmé, že se nepravidelných mimoškolních aktivit účastní celkem 5 výchovných skupin. Tuto nabídku nejčastěji využívají žáci se SVP (sk. 1, 2) a nejméně žáci fotbalové akademie (sk. 4, 5). Jak jsem uvedla, žáci se SVP

tráví nejvíce času v odpoledních hodinách na internátě z důvodu brzkého ukončení výuky. Mají tedy nejvíce volného času. Žáci fotbalové akademie se vrací na internát ve večerních hodinách, mají toho volného času ze všech pěti skupin nejméně. Žáci středních škol, (sk. 3) se podle tabulek účastní aktivit občas. Důvodem je to, že vyučování mají často do odpoledních hodin a za další, někteří využívají aktivity mimo budovu internátu. Tyto aktivity jsou většinou placené. Dalším důvodem, proč žáci se SVP využívají nabízených mimoškolních aktivit na internátě je to, že jsou zdarma. Některé rodiny si z finančních důvodů nemohou dovolit umožnit dítěti aktivitu, která ho baví. Díky internátu se někdy žáci dostanou do míst, kam by se nepodívali, nebo si poprvé vyzkouší nějakou aktivitu právě na internátě.

Náš tým vychovatelů společně s paní zástupkyní pro mimoškolní činnost se snaží řídit tím, co žáky baví a o co by měli zájem. Z rozhovorů, které s nimi vedeme, se dozvídáme, o jaké zájmové činnosti projevují zájem, co by chtěli vidět, popř. zažít a pokud je to v našich možnostech, snažíme se jim to nabídnout.

Také se snažíme pro tyto účely získat finanční prostředky formou sponzorů. Proto se snažíme oslovovat potencionální dárce a navázat spolupráci. Mně osobně se povedlo sehnat soukromou osobu, která věnuje každoročně částku 5000 Kč pro žáky internátu. Tato spolupráce trvá bezmála 10 let. Z těchto peněz přispíváme žákům na vstupné nebo jízdné.

Další informací, kterou můžeme z výše uvedených tabulek vyčíst, je fakt, že se aktivity, o které je velký zájem opakují. Jedná se především o sportovní akce typu bowling, kde si někteří poprvé v životě vyzkouší tuto aktivitu, dále návštěvy sportovních turnajů, běh do schodů a besedy na různá témata. Také je zájem o promítání fotografií z cest, které absolvovali vychovatelé nebo samotní žáci. K dalším oblíbeným akcím patří vyřezávání dýní, halloweenská diskotéka, soutěž o nejhezčí masku, smažení langošů pro celý internát, nebo soutěž „*Vaříme podle Ládi Hrušky*“.

V neposlední řadě je velký zájem i o veřejně prospěšné aktivity, jako je např. návštěva psího útulku, návštěva dětského centra Sluníčko, obě akce jsou spojeny s dobrovolnou finanční sbírkou od všech ubytovaných v internátě, kdy přispějí i ti, kteří sami nemají nazbyt. Dále je velký zájem o prodej kytiček pro nadaci Arcus.

Pravidelná činnost kroužků funguje v tomto roce: pondělí – 16:00–18:00 – košíkářská výroba, tělocvična – 15:15–16:15, úterý – kroužek vaření od 17:00–18.00, tělocvična – 15:15–16:15, keramická dílna 16:00–18.00, rukodělné činnosti 15:00–17:00, čtvrtek – posilovna 15:00–16:00.

5 Diskuze a závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit činnost a práci jednoho vybraného internátu v jeho vývoji, jak se proměňovaly volnočasové aktivity na internátě v určitých etapách. Jako metody výzkumu jsem zvolila obsahovou analýzu školních kronik, dokumentů a rozhovory se současnými i bývalými zaměstnanci organizace.

Z provedeného šetření jsem zjistila, že škola byla založena v roce 1961 a funguje dodnes. Vystřídali se tu 3 ředitelé, z nichž první ředitel školu založil, druhá paní ředitelka se zasloužila o nový školní komplex a třetí ředitel vede v současné době úspěšně školu, společně s internátem.

Dále z mého výzkumu vyplynulo, že trvalo 9 let, než škola získala vlastní internát pro žáky se SVP a dalších 31 let čekala, než dostala novou, moderní budovu internátu.

V konečné fázi byl vybudován nový komplex školy, internátu a dílen v jednom areálu. Tato výstavba umožnila především žákům se SVP vzdělávat se a pohodlně se přemísťovat z teoretické výuky na praktickou část a poté na internát. Podařila se tedy stavební integrace učiliště, která již několik desítek let výborně bez problému běží. V rámci inkluze by se mohlo očekávat, že žáků bude ubývat a že tento model nebude fungovat. Ale ukazuje se, že opak je pravdou. Zájem o vyučení těchto žáků stále je, a především rodiče kvitují, že jejich děti mají výuku společně s bydlením v jednom komplexu. Vidí to jako velký bonus, a tím je toto učiliště výjimečné oproti ostatním. Dá se souhlasit s tím, že se jedná o moderní zařízení, zejména ve vybavení interiéru. Určité nedostatky lze spatřovat ve vnější dispozici, např. přístup do areálu může být pro některé žáky fyzicky náročný, protože vede vysoko po dlouhých schodech. Nabízí se proto otázka, proč byl školní areál pro žáky se zdravotním handicapem postaven v poměrně obtížně přístupném místě. Na druhou stranu je školní komplex na klidném místě, odkud je dobrá dostupnost MHD do centra města a jeho okolí. A to lze považovat za přednost.

Z mého pohledu vidím další možnost, jak zpestřit volnočasové aktivity pro internátní klientelu, a to vybudováním venkovní tělocvičny se cvičícími stroji. Domnívám se, že by o tento druh aktivit byl zájem. Asi by to nenahradilo místo starého internátu, ale alespoň by se mu to přiblížilo v tom, že by mohla mládež volný čas trávit více na vzduchu. V současné době se tento druh zařízení poměrně hodně rozmáhá,

hlavně ve školních zařízeních, ale také ho můžeme vidět v parcích, lesních areálech apod.

Výzkum přinesl zjištění, že práce s mládeží v internátě odpovídala jednotlivým sledovaným etapám, které souvisely s proměnami společnosti. S platností školního vzdělávacího programu a příchodem nových vychovatelů se začíná tvořit tým erudovaných pracovníků a rozšiřuje se nabídka volnočasových aktivit. Vedení internátu se společně se zaměstnanci zaměřuje na skladbu ubytovaných žáků a podle toho volí aktivity, čímž se rozvíjejí možnosti pro všechny skupiny internátní klientely, zejména pro mládež se SVP. Také změna životního stylu vyvíjí tlak na práci a aktivity realizované v internátě a současně i na práci pedagogů volného času.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých zdrojů

GAVORA, Peter. 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Přeložil Vladimír JŮVA. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál.

HÁJEK, Bedřich. 2004. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Česko. ISBN 80-86784-06-1.

HÁJEK, Bedřich. 2007. *Právní vědomí vychovatele*. Liberec: technická univerzita. ISBN 978-80-7372-222-7.

HOFBAUER, Břetislav. 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

CHLUP, Otokar, Josef KUBÁLEK a Jan UHER, 1938. ed. *Pedagogická encyklopedie*. V Praze: Novina.

KNOTOVÁ, Dana. 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. 2004. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK. ISBN 80-223-1930-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília, 2010. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK. ISBN 978-80-8082-330-6.

MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada. ISBN 80-247-1362-4

PÁVKOVÁ, Jiřina. 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. 2004. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis. ISBN 80-86320-33-2.

SAK, Petr. 2000. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč. ISBN 80-7229-042-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Školní archiv SOŠ Jablonecká 999 - Školní kroniky

ŠVP – Internát, SOŠ, Liberec, Jablonecká 999, platný od 1. 9. 2010

Internetové zdroje:

PSP ČR: Federální shromáždění ČSSR 1986–1990 [online]. [cit. 26. 02. 2019]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0053_02.htm

SOŠ Jablonecká 999 [online]. Copyright © 2000 [cit. 26. 02. 2019]. Dostupné z: <https://www.sosliberec.cz/>

SOŠ Jablonecká 999: Dokumenty [online]. Copyright © 2000 [cit. 26. 02. 2019]. Dostupné z: <https://www.sosliberec.cz/dokumenty>

Seznam příloh

Příloha A– Ukázka přepisu rozhovoru s bývalou žákyní Jiřinou	I
Příloha B – Obrazová příloha	III

Přílohy

Příloha A– Ukázka přepisu rozhovoru s bývalou žákyní Jiřinou

Ivana: „Dobrý den, Jiřinko, obracím se na vás, protože vím, že jste bývalou žákyní naší školy.“

Jiřina: „Dobrý den, ano, to jsem.“

Ivana: „Slyšela jsem, že jste bydlela na starém internátě?“

Jiřina: „Ano, já tam byla úplně poslední rok, co internát fungoval a potom se zrušil a my jsme přešli sem do nového, v tom září 2001.“

Ivana: „Mě by teď zajímal ten starý internát. Můžete mi k němu něco říct?“

Jiřina: „Já si pamatuju, že tam byly 3 budovy, ta první budova měla společenskou místnost, byla tam kuchyň a jídelna. Nahoře bydleli chlapci, to byla myslím budova B. To byly budovy A, B, C, a já si přesně nepamatuju, která byla která. Jo, děvčata bydlela na A, tam jsme taky měly společenskou místnost a tam mohli chlapci přijít. A vychovatelé byli rozdělení. Na chlapecké budově byla vychovatelka Saša, ta tam i bydlela a měla kluky. Pak tam byla vychovatelka p. Eva Pražáková., ta měla taky kluky. My, holky jsme měly paní vychovatelku Nad'u a noční byl vychovatel pan Maděra. Na dívčí budově byly vychovatelky p. Verlová a paní Josková.“

Ivana: „A to byly důchodkyně?“

Jiřina: „Ne, důchodkyně to nebyly. Paní Saša nebyla důchodkyně, ta byla nejmladší. Paní Pražáková a Verlová, ty byly nejstarší, a ještě paní Josková byla starší.“

Ivana: „A paní Josková, nebyla ona zdravotní sestra?“

Jiřina: „Ne, zdravotní sestra byla dříve paní Verlová.“

Ivana: „Aha, já si pletu ty dvě paní, které znám z vyprávění.“

Jiřina: „Paní Josková byla mistrová u švadlen.“

Ivana: „Ano, máte pravdu, to jsem se dočetla i v té kronice. Ještě se zeptám..., dočetla jsem se také, že tam byli právě důchodci, bývalí učitelé na pozicích vychovatelů. Pamatuje si někoho?“

Jiřina: „Ne, ne, ne, tam nikdo takový nebyl, aspoň za mě ne. Možná dříve.“

Ivana: „Měl tam být nějaký pan vychovatel důchodce Kareš. To jméno jste slyšela?“

Jiřina: „*Ano, slyšela jsem ho, ale za mě tam už nebyl, to muselo být ještě přede mnou.*“

Ivana: „*Aha, dobře. Tak pojďme k vychovatelům, kteří tam byli za vás. Takže tam byla paní Saša, paní Pražáková, Verlová a Josková a jeden noční vychovatel?*“

Jiřina: „*Ne, byli tam dva noční vychovatelé, jedna paní, nevzpomenou si na jméno a pan Maděra.*“

Ivana: „*Dobře. A kolik bylo skupin, pamatujete si?*“

Jiřina: „*Paní Saša a paní Pražáková měly chlapce, takže 2 chlapecké skupiny a dvě dívčí byly, paní Verlová měla mě ve skupině a paní Josková, ta měla druhou skupinu. A skupiny byly namíchané, protože jsem byla třeba prvák a ve skupině byli s námi třetíáci.*“

Ivana: „*Takže celkem 4.*“

Jiřina: „*Ano, 4.*“

Ivana: „*A teď bych se zeptala na volnočasové aktivity. Můžete mi říct, jak vy jste trávila volný čas na internátě, když jste přišla ze školy, nebo z praxe?*“

Jiřina: „*No, ráno nás vzbudil noční vychovatel, šli jsme na snídani, potom do školy. Po škole jsme se vrátili, to už nastupovali vychovatelé v těch půl druhý, a to už tam byli do večera. My jsme mohli po obědě jít do města, až do večere.*“

Ivana: „*V kolik byla večere?*“

Jiřina: „*Večere byla od šesti hodin.*“

Ivana: „*Takže do té doby jste mohli být venku?*“

Jiřina: „*Ano, mohli jsme do města, ale pak jsme měli zase volno po večeri a mohli jsme být venku, ale už jen v areálu. Holky i kluci jsme mohli jít společně. A pak jsme měli studijní dobu a přípravu na večerku, normálně, jako to mají dnes.*“

Ivana: „*Jaké byly na internátě kroužky, vzpomenete si?*“

Jiřina: „*Ne, tak to si nepamatuju. Děti si hrály venku na tom hřišti. Jinak si nepamatuju, že by se něco dělalo.*“

Ivana: „*A paní vychovatelka Saša, ta vedla v té době turistický kroužek, chodila s dětmi ven?*“

Jiřina: „*Ano, to je pravda, ta byla mladá, ta chodila. Ale jinak si nepamatuji, že bysme někam chodili. Snad jednou, ale já jsem se toho ani neúčastnila. Bylo to tenkrát takové volné, určitě volnějš, než teď. Byl tam jen ten dozor a to bylo všechno.*“

Ivana: „*Takže to bylo spíše o tom dozoru, než o nějaké náplni volného času.*“

Jiřina: „*Vlastně ano, tak to bylo, ale byla to jiná doba.*“

Příloha B – Obrazová příloha

Obrázek č. 1: Škola v roce 1961 (zdroj: archiv školy)

Obrázek č. 2: Školní komplex v současnosti (zdroj: Drahoňovský, 2017, archiv školy)

Obrázek č. 3: Internátní pokoj v roce 1979 (zdroj: archiv školy)

Obrázek č. 4: Internátní pokoj v roce 2019 (zdroj: vlastní, 2019)

Obrázek č. 5: Internátní zájmová činnost v 70. letech (zdroj: archiv školy)

Obrázek č. 6: Internátní zájmová činnost v 70. letech (zdroj: archiv školy)

Obrázek č. 7: Internátní aktivity v současné době (zdroj: vlastní, 2018)

